

Hållbarhetsbedömning med strategisk miljöbedömning av Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Bilaga till Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Samlad bedömning

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen är ett verktyg för att regionens aktörer, tillsammans och var och en för sig, ska kunna jobba mot en gemensam vision och mot övergripande mål som syftar till en långsiktig och hållbar utveckling av hela Stockholmsregionen.

Vid framtagande av en regional utvecklingsplan ska en strategisk miljöbedömning genomföras, i syfte att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. Region Stockholm har valt att utöka den strategiska miljöbedömningen till en hållbarhetsbedömning vilken även omfattar ekonomiska och sociala hållbarhetsperspektiv. Hållbarhetsbedömningen har genomförts parallellt med planprocessen.

Samtliga bedömningar av miljökonsekvenserna är gjorda i jämförelse med nuläget och tar främst sikte på två horisontår; 2040 som avser kort- och medellång sikt, och 2060 som avser lång sikt. Klimatpåverkan och jordbruksmark som långsiktig resurs bedöms med en längre tidshorisont till år 2100. Sociala och ekonomiska konsekvenser, bortsett från *hälsa och livsmiljö* samt *hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön* som bedöms uppstå av den regionala utvecklingsplanen är bedömda utifrån en målledd ansats vilket innebär att de bedöms mot de nationella miljö kvalitetsmålen och Agenda 2030.

I jämförelse med nollalternativet, vilket i detta fall motsvarar ett framskrivet nuläge, innebär den regionala utvecklingsplanen att mindre mark tas i anspråk. Planen bedöms i större utsträckning än nollalternativet bidra till måluppfyllelse för nationella miljömål genom de förhållningssätt som presenteras. Den regionala utvecklingsplanen bedöms medföra något mindre negativa konsekvenser och effekter för miljöaspekter jämfört med nollalternativet. Planens praktiska utfall avgörs av samspelet mellan flera olika aktörer.

Den regionala utvecklingsplanen redogör för höga ambitioner, bland annat för Stockholmsregionens grön- och blåstruktur samt för klimatet. I planen lyfts vikten av hantering av flertalet miljöaspekter i kommande planering. Till följd av planens övergripande karaktär är effekter och konsekvenser svårbedömda.

Bebyggelseutveckling innebär att områden med natur- och kulturvärden och känslig vattenkvalitet kan komma att påverkas, även hälsa och livsmiljö kan påverkas med avseende på buller och luft, framför allt från trafik. Byggandet av bostäder och infrastruktur medför i sin tur ökade utsläpp av växthusgaser trots högt ställda klimatambitioner i den regionala utvecklingsplanen. Miljökonsekvenserna avhjälpas genom att planen fokuserar på samlad bebyggelse jämfört med spridd bebyggelse. Avseende miljörelaterade konsekvenser bedöms planen sammantaget medföra risk för negativa konsekvenser för flertalet aspekter bortsett från vatten där planen bedöms kunna medföra positiva konsekvenser.

Avseende sociala konsekvenser bedöms den regionala utvecklingsplanen i stort bidra till god måluppfyllelse. Bedömningskriterier som berör vardagsliv, levande samhällen, mobilitet, tillgänglighet, inkludering, trygghet och social sammanhållning överensstämmer väl med målsättningar och inriktningar i planen.

Avseende ekonomiska konsekvenser bedöms den regionala utvecklingsplanen i stort bidra till god måluppfyllelse. Bedömningsgrunderna för näringslivets förutsättningar och effektivt nyttjande av bebyggd miljö överensstämmer i stort med planens rumsliga prioriteringar av bebyggelseutveckling på platser med god tillgänglighet, liksom planens mål om stärkt attraktivitet och internationell tillgänglighet. Dessa intentioner bidrar i viss utsträckning även till måluppfyllelse av långsiktig balans i offentlig ekonomi. Avsaknad av förhållningssätt för avvägning och prioritering av ekonomiska åtaganden i planen kan däremot innebära en risk för att målet om långsiktig balans i offentlig ekonomi motverkas.

Miljökonsekvenser

Vatten

Avsnitt 3.1

Planens övergripande intentioner kan medföra en ökad exploatering inom avrinningsområdena för Stockholmsregionens vattenförekomster. Den utbyggnad som kan komma att ske till följd av planen påverkar ytvatten genom risk för utsläpp av föroreningar och ökade flöden av dagvatten till vattendrag och recipienter. I den regionala utvecklingsplanen redogörs för blåstrukturens vikt för Stockholmsregionen. Utöver det finns även ett avsnitt som kort beskriver regionens förutsättningar kopplat till vattenkvalitet och kvantitet. Det finns ett antal förhållningssätt som ska följas för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Arbetet kring vattenkvalitet och kvantitet kommer däremot huvudsakligen att ske på kommunal nivå i kommande skeden. Planen bedöms ge god vägledning för kommunerna och leda till att miljökvalitetsnormerna på sikt kan uppnås i regionens vattenförekomster. Planen bedöms sammantaget medföra positiva konsekvenser för miljöaspekten vatten.

Naturmiljö

Avsnitt 3.2

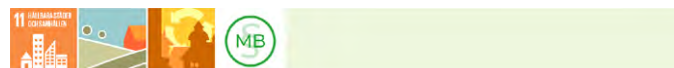

Det är positivt att den regionala utvecklingsplanen har ett stort fokus på grönstrukturen. I planen framgår att kommande planering ska verka för att värna om den biologiska mångfalden. Vidare är det positivt att planen pekar ut en grönstruktur där ekologiska funktioner ska bevaras och där bebyggelse i första hand ska undvikas. Det finns emellertid stor risk att naturmark kan behöva tas i anspråk när regionen växer och konkurrensen om marken ökar. Främst i anslutning till de utpekade bebyggelseområdena är risken stor för förlust av lokala naturvärden, vilket kan leda till att den regionala grönstrukturen och de gröna sambanden försvagas. Sammantaget bedöms planen medföra viss risk för negativa konsekvenser för naturmiljö jämfört med nuläget. Planen bedöms dock ta mindre mark

i anspråk än i nollalternativet vilket medför att konsekvenserna för naturmiljö bedöms som mindre i planen än i nollalternativet.

Kulturmiljö, landskap och bebyggelse

Avsnitt 3.3

I den regionala utvecklingsplanen presenteras flera förhållningssätt som behandlar kulturmiljö. I plankartan pekas inte särskilt värdefulla kulturmiljöer ut, vilket medför en risk att befintliga värden inte beaktas. I planen redogörs inte heller för utmaningar som Stockholmsregionen har att möta gällande bevarandet av kulturhistoriska värden. Det medför att det är svårt att utifrån planens vägledning utläsa vad som ska värnas om och bevaras samt på vilket sätt. Planen föreslår även bebyggelseutveckling inom flera tätorter vilket kan leda till en negativ påverkan på kulturhistoriska kvaliteter. Sammantaget bedöms planen till viss del medföra risk för negativa konsekvenser för kulturmiljö.

Klimatpåverkan

Avsnitt 3.4

De målsättningar gällande klimat som presenteras i den regionala utvecklingsplanen ligger i linje med nationella mål och åtaganden. Förhållningssätt för efterföljande planering finns formulerade för att ge vägledning som bedöms bidra till målpuppfyllnad. För att minska utsläppen och nå klimatmålen är även andra åtgärder och beslut, utöver planens rådighet som fattas av EU, riksdag och regering betydelsefulla. Det kan handla om styrmedel för till exempel energi och bränslen, utveckling av teknik och att minska de konsumtionsbaserade utsläppen som är av stor betydelse för att klara omställningen. Det kommer vara svårt att uppnå klimatmål om netto-noll till år 2045 trots de höga klimatambitioner som presenteras i planen. Sammantaget och avseende olika utsläppskällor bedöms planens intentioner medföra varken positiva eller negativa konsekvenser avseende klimatpåverkan.

Risk och klimatanpassning

Avsnitt 3.5

Planens intentioner innebär bebyggelseutveckling och utbyggnad av infrastruktur vilket medför ökade risker i ett förändrat klimat. Genom att klimatrisker lyfts i de övergripande förhållningssätten bedöms planen styra mot att hänsyn tas till dessa risker i kommande planering. Vägledning ges däremot främst för risker kopplat till översvämning och ökade flöden men saknas för andra klimatrelaterade risker. Sammantaget bedöms planen medföra risk för negativa konsekvenser för miljöaspekten risk och klimatanpassning.

Sociala konsekvenser

Hälsa och livsmiljö

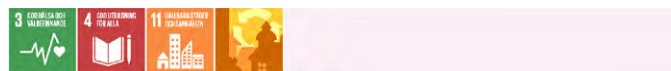
Avsnitt 4.1

I det övergripande förhållningssättet som gäller inom alla bebyggelsekategorier framgår att det ska planeras för hälsosamma miljöer avseende buller, luftkvalitet och förorenad mark, vilket är positivt. I den regionala utvecklingsplanen tydliggörs att miljökvalitetsnormer för luft och riktvärden för buller behöver hanteras i den kommande planeringen, men det framgår inte vilka åtgärder som ska genomföras för att skapa förutsättningar för att miljökvalitetsnormer eller riktvärden ska kunna följas i efterföljande planering. Det kommer att vara en utmaning att bygga sammanhållet i kollektivtrafknära lägen och samtidigt främja hälsosamma miljöer med avseende på buller och luft i dessa områden. Planen bedöms medföra risk för negativa konsekvenser för den lokala grönstrukturen och tillgång till rekreation i bebyggelseområden. Planen bedöms sammantaget medföra risk för negativa konsekvenser med avseende på buller och luft, framför allt från trafik.

Vardagsliv och levande samhällen

Avsnitt 4.2

Den regionala utvecklingsplanen bedöms bidra till målpuppfyllelse kopplat till regionalpolitiska mål, landsbygdspolitiska mål, stadsutvecklingspolitiska mål och folkhälsopolitiska mål. Det är i sammanhanget positivt att planen innehåller ett kapitel med förslag på hur regionens aktörer ska samverka, vilket förstärker möjligheter att förverkliga planens intentioner.

Mobilitet och tillgänglighet

Avsnitt 4.3

Den regionala utvecklingsplanen bedöms bidra till målpuppfyllelse kopplat till regionalpolitiska mål, transportpolitiska mål och landsbygdspolitiska mål. Det är särskilt positivt att Region Stockholm har ansvar för länets kollektivtrafik och länsplan för regional infrastruktur, vilket stärker förutsättningarna att direkt stödja planens intentioner. Det ses som positivt att planen lyfter förhållningssätt kopplade till funktionsrättsperspektivet vid utveckling av transportsystemet. Däremot skulle planen kunna belysa behovet av särskild hänsyn kopplat till möjligheter för barn att använda transportsystemet på ett säkert sätt.

Inkludering, trygghet och social sammanhållning

Avsnitt 4.4

Den regionala utvecklingsplanen bedöms bidra till målpuppfyllelse kopplat till regionalpolitiska mål, stadsutvecklingspolitiska mål och folkhälsopolitiska mål. Området bedöms emellertid kantas av särskild stor komplexitet och i hög grad vara beroende av samverkan mellan ett brett nätverk av aktörer. Därför blir det särskilt viktigt att tydliggöra vilka aktörer som behöver samverka och hur detta ska ske i genomförandet av planen. Sammantaget bedöms den breda

representationen i inkomna remissvar och samrådsaktiviteter kunna stärka förutsättningarna för att många aktörer i länet ställer sig bakom de intentioner som planen beskriver.

Ekonomiska konsekvenser

Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

Avsnitt 5.1

Den regionala utvecklingsplanens målsättningar och intentioner kan medföra ianspråktagande av både skogsbruksmark och till viss del jordbruksmark, vilket sannolikt innebär irreversibla effekter för markens produktivitet. Sett till länet som helhet är det en liten andel av skogs- och jordbruksmarken som påverkas av bebyggelseutveckling. Huvudinriktningen för planeringen i enlighet med den regionala utvecklingsplanen är att tillgodose tillväxten genom att utveckla en sammanhållen bebyggelse med effektivt markutnyttjande, vilket i sin tur kan leda till att ianspråktagandet av mark som är bättre lämpad för annan användning begränsas. Planens intentioner och ställningstaganden kopplat till hushållning med naturresurser, bland annat vatten, berg- och grusmaterial, samt om effektivt nyttjande av resurser genom cirkularitet bedöms minska negativa effekter. Sammantaget bedöms planen medföra risk för små negativa konsekvenser.

Förutsättningar för näringslivet

Avsnitt 5.2

I den regionala utvecklingsplanen finns tydliga prioriteringar för att utveckla lägen med god tillgänglighet till arbetsplatser och bostäder, att verka för en starkt attraktivitet för Stockholmsregionen, att förbättra matchningen på arbetsmarknaden och stärka den internationella tillgängligheten. Detta bedöms sammantaget bidra till måluppfyllelse, men samtidigt motverkas måluppfyllelsen av otydlighet kring möjliga lokaliseringar av nya godsterminaler och anläggningar. Sammantaget bedöms den regionala utvecklingsplanen bidra

till måluppfyllelse för regeringens mål för närings- och tillväxtpolitiken samt transportpolitikens funktionsmål.

Långsiktig balans i offentlig ekonomi

Avsnitt 5.3

Planens intentioner bedöms i viss utsträckning kunna bidra till måluppfyllelse genom ökade framtida skatteintäkter från ny arbetskraft och genom att prioritera bebyggelse i utpekade strategiska bebyggelseområden där befintlig infrastruktur kan nyttjas. Sammantaget bedöms det emellertid finnas risk för att den regionala utvecklingsplanen motverkar målet om balans i offentlig ekonomi på grund av avsaknad av förhållningssätt för avvägning och prioritering av investeringar. I genomförandet av planen är det viktigt att avvägningar och prioriteringar genomförs.

Effektivt nyttjande av bebyggd miljö

Avsnitt 5.4

Planen bedöms överensstämma med ett effektivt nyttjande av bebyggd miljö genom att vid bebyggelseutveckling säkerställa ett utbud av service, bostäder och arbetsplatser i kollektivtrafiknära lägen samt genom att stärka de regionala kärnorna. Detta framgår av en tydlig prioritering av utveckling i lägen med befintlig infrastruktur och kollektivtrafik men även genom vidareutveckling och återbruk av befintlig bebyggelse samt genom att värna en robust energiförsörjning och god elkapacitet. Måluppfyllelsen kan motverkas till följd av en ökad konkurrens av markanspråk i bebyggda miljöer, vilket bedöms medföra risk för att gröna områden i anslutning till befintlig bebyggelse försvinner. Avsaknad av distributionssystem för återbruk av byggmaterial kan medföra att prioriteringen av cirkularitet inte genomförs. Sammantaget bedöms den regionala utvecklingsplanen bidra till måluppfyllelse om effektivt nyttjande av bebyggd miljö.

Innehåll

Samlad bedömning	2	Långsiktig balans i offentlig ekonomi.....	38
Miljökonsekvenser	3	Effektivt nyttjande av bebyggd miljö.....	39
Sociala konsekvenser	4	Kumulativa effekter	41
Ekonomiska konsekvenser	5	Klimat.....	41
Innehåll	6	Miljö	42
Inledning	7	Befolkning och hälsa	42
Planens förhållande till andra planer och program	7	Alternativ	43
Metod och avgränsning	8	Nollalternativ	43
Syfte	8	Utvärdering nationella och globala mål	47
Avgränsning	8	Fortsatt arbete	51
Generella bedömningsgrunder	9	Miljöfrågor.....	51
Bedömningsmetodik	12	Sociala frågor.....	51
Osäkerheter.....	14	Ekonomiska frågor	52
Miljökonsekvenser	15	Uppföljning	53
Vatten	15	Referenser	54
Naturmiljö	17	Bilaga 1: Särskild sammanställning	55
Kulturmiljö, landskap och bebyggelse	19	Inledning.....	55
Klimatpåverkan	21	Hur miljöaspekterna integrerats i planen	55
Risk och klimatanpassning	24	Hur synpunkter från samråd och granskning har beaktats	55
Sociala konsekvenser	26	Skälen för att planen har antagits i stället för de alternativ som varit föremål för övervägande	56
Hälsa och livsmiljö	26	Hur planen avser att följas upp	57
Vardagsliv och levande samhällen	28	Information om att den regionala utvecklingsplanen antagits.....	57
Mobilitet och tillgänglighet.....	30	Referenser	57
Inkludering, trygghet och social sammanhållning.....	32		
Ekonomiska konsekvenser	34		
Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt	34		
Förutsättningar för näringslivet.....	36		

Inledning

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen är både en regional utvecklingsstrategi (RUS), enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar (2010:630) och en regionplan, enligt plan- och bygglagen (2010:900) (PBL).

Enligt 2 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) samt 6 kap. 3 § miljöbalken (MB) ska en strategisk miljöbedömning göras av en regionplan. Miljöbedömningsarbetet ska dokumenteras i en konsekvensbeskrivning. I syfte att skapa ett bredare beslutsunderlag har Region Stockholm valt att genomföra den strategiska miljöbedömningen som en del av en bredare *hållbarhetsbedömning*.

I denna rapport, som är en bilaga till den regionala utvecklingsplanen, redovisas konsekvenser i termer av hållbar utveckling samlat, med de delar som utgör miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkens krav tydligt markerade.

Planens förhållande till andra planer och program

Den regionala utvecklingsplanen följs av ett antal strategier och handlingsplaner. Planen är ett övergripande dokument som samlar och visar visionen, de övergripande målen och inriktningarna för regionens utveckling utifrån en lång sikt och ett helhetsperspektiv. Det är i underliggande dokument som de övergripande målen bryts ner och konkretiseras i ett kortare tidsperspektiv genom mer detaljerade mål, viljeinriktningar och insatsområden.

Metod och avgränsning

Syfte

Syftet med att göra en hållbarhetsbedömning har varit att bidra till helhets-syn och kvalitetssäkring i framtagandet av den regionala utvecklingsplanen. Hållbarhetsbedömningen utgör även en strategisk miljöbedömning enligt miljöbalkens krav. Inom ramen för en miljöbedömning ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättas, vilket motsvarar detta dokument. MKB är utökad med att även inkludera ekonomiska och sociala aspekter vilket gör det till en hållbarhetsbedömning och detta dokument till en hållbarhetskonsekvensbeskrivning (HKB).

Avgränsning

En miljökonsekvensbedömning ska enligt miljöbalken innehålla de uppgifter som är rimliga med hänsyn till:

- Bedömningsmetoder och aktuell kunskap
- Planens eller programmets innehåll och detaljeringsgrad
- Allmänhetens intresse
- Att vissa frågor kan bedömas bättre i samband med prövningen av andra planer och program eller i tillståndsprövningen av verksamheter eller åtgärder.

Ett samråd om avgränsningen genomfördes med länsstyrelsen och länets kommuner genom remissförfarande under maj-juni 2023. Remissvaren har bidragit till ytterligare avgränsning, vilket redovisas nedan.

Avgränsning i tid

Avgränsningen i tid utgår från flera tidshorisonter där två årtal är tongivande, år 2040 för kort och medellång sikt, samt år 2060 för lång sikt. Däremot har konsekvensbedömningen i vissa avseenden en längre tidshorisont, till år 2100, för att exempelvis bedöma klimatförändringarnas framtida konsekvenser och jordbruksmark som långsiktig resurs.

Avgränsning i rum

Den geografiska avgränsningen utgörs i huvudsak av länsgränsen eftersom det är här direkta markanspråk kan komma att ske. För flera av miljöaspekterna, exempelvis kulturmiljö och landskapsbild, buller, klimatpåverkan och vattenkvalitet kan emellertid konsekvenser uppstå även utanför planområdet. Den geografiska avgränsningen för hållbarhetsbedömningens bedömningar varierar således beroende på vilken aspekt som studeras.

Avgränsning i sak

Betydande miljöaspekter

Nedan listade miljöaspekter har bedömts vara betydande och hanteras därmed inom ramen för hållbarhetsbedömningen. Motiv till varför övriga miljöaspekter inte bedömts vara betydande och avgränsats bort finns i underlaget för avgränsningssamrådet¹. I Tabell 1 på nästa sida redovisas de betydande miljöaspekterna i relation till miljöbalken.

¹ Region Stockholm, 2023-04-26. Avgränsningssamråd för MKB avseende ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen. Länsstyrelsen, 2023-06-13. Yttrande över avgränsning av miljökonsekvensbeskrivning avseende ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen.

Tabell 1. Redovisning av betydande miljöaspekter som konsekvensbedömts i miljöbedömningen i relation till listade miljöaspekter i miljöbalken.

6 kap. 2 § miljöbalken	Konsekvensbedömd betydande miljöaspekt
1. Befolkning och människors hälsa	Risk klimatanpassning Hälsa och livsmiljö (inkl. rekreation, buller och luftkvalitet)
2. Djur- eller växtarter som är skyddade enligt 8 kap., och biologisk mångfald i övrigt,	Naturmiljö
3. Mark, jord, vatten, luft, klimat, landskap, bebyggelse och kulturmiljö,	Vatten (yt- och grundvatten) Kulturmiljö, landskap och bebyggelse Klimatpåverkan Risk och klimatanpassning
4. Hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt,	Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt
5. Annan hushållning med material, råvaror och energi, eller	Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt
6. Andra delar av miljön	Ej aktuellt

Sociala och ekonomiska aspekter

En prioritering av vilka sociala och ekonomiska perspektiv som ska hanteras inom ramen för hållbarhetsbedömningen utifrån planens syfte och inriktning har även gjorts. Följande aspekter med avseende på social och ekonomisk hållbarhet har valts ut i samråd med Region Stockholm med ledning av de globala Agenda 2030-målen, nationella mål och Region Stockholms bedömningsgrunder.

Sociala aspekter

- Vardagsliv och levande samhällen
- Mobilitet och tillgänglighet
- Inkludering, trygghet och social sammanhållning

Ekonomiska aspekter

- Förutsättningar för näringslivet
- Långsiktig balans i offentlig ekonomi
- Effektivt nyttjande av bebyggd miljö

Generella bedömningsgrunder

Relevant lagstiftning

I såväl plan- och bygglagen som miljöbalken finns formella krav som är viktiga för den fysiska planeringen. Både miljöbalken och plan- och bygglagen innehåller flera ekonomiska och sociala dimensioner som syftar till att främja en hållbar utveckling. I respektive lagstiftning finns även återkommande referenser till den andra lagen. Det medför att båda lagarna oftast är aktuella att tillämpa parallellt. Det är däremot viktigt att särskilja lagarnas syften. I plan- och bygglagen finns bestämmelser om vad som ska redovisas i en regionplan och hur processen att ta fram eller ändra en plan ska genomföras. I miljöbalken finns formella krav på vad den strategiska miljöbedömningen ska omfatta.

Kommunallagen, barnkonventionen, FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR) och diskrimineringslagen är del av de generella bedömningsgrunderna i relation till bedömning av ekonomiska och sociala konsekvenser.

Miljöbalken

Portalparagrafen till miljöbalken (1 kap. 1§) anger miljöbalkens övergripande syfte och mål, och fastslår att miljöbalken ska främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Vidare betonas i punkt 4 att "mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas". Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en strategisk miljöbedömning genomföras om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En miljöbedömning ska enligt miljöbalken identifiera och värdera de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen kan antas medföra med avseende på:

1. befolkning och människors hälsa,
2. djur- eller växtarter som är skyddade enligt 8 kap miljöbalken och biologisk mångfald i övrigt,
3. mark, jord, vatten, luft, klimat, landskap, bebyggelse och kulturmiljö,
4. hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt,
5. annan hushållning med material, råvaror och energi, eller
6. andra delar av miljön.

Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen (PBL) styr planläggning av mark, vatten och byggande.

Det 1 kap. omfattar syfte, innehåll och definitioner. Bestämmelserna syftar till att med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

Det 2 kap. rör allmänna och enskilda intressen. Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt melankommunala och regionala förhållanden främja en utifrån social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper.

Enligt det 7 kap. 2§ ska en regionplan ange de grunddrag för användningen av mark- och vattenområden och de riktlinjer för lokaliseringen av bebyggelse och byggnadsverk som har betydelse för länet. Planen ska ge vägledning för beslut om översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser. Lag (2018:1732). Enligt 7 kap. 3§ ska det av regionplanen framgå hur hänsyn har tagits till allmänna intressen enligt 2 kap., hur riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken har tillgodosetts och på vilket sätt miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken har följts.

Listade riksintressen i tabell 2 hanteras inom ramen för miljöbedömningen i samband med att konsekvenser och effekter bedöms för relevant miljöaspekt. Riksintressets värden som beskrivs i miljöbalken utgör en del av de generella bedömningsgrunderna för dessa miljöaspekter. För mer utförlig beskrivning av samtliga riksintressen som berörs av den regionala utvecklingsplanen hänvisas till planens bilaga om påverkan av riksintressen.

Tabell 2. Riksintressen som hanteras inom ramen för miljöbedömningen.

Riksintresse 3 kap. miljöbalken	Riksintresse 4 kap. miljöbalken
Riksintresse kulturmiljövård 6§	Riksintresse rörliga friluftslivet och turismen 2§
Riksintesse naturmiljövård 6§	Riksintesse Kungliga nationalstadsparken
Riksintesse friluftsliv 6§	(Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården) 1 och 7§
Riksintesse yrkesfiske 5§	Riksintesse Stockholms läns kust- och skärgårdsområden 2§
Riksintesse energiproduktion 8§	
Riksintesse vattenförsörjning 8§	

Kommunallagen

Det 11 kap. 1§ i kommunallagen anger att kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och 11 kap. 5§ anger att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Kravet på en ekonomi i balans syftar till att säkerställa en hållbar ekonomisk förvaltning och förhindra att kommuner och regioner hamnar i ekonomiska svårigheter.

Barnkonventionen

Sedan år 2020 är FN:s konvention om barnens rättigheter, barnkonventionen, en del av svensk lag. Vid samhällsplanering och bedömning av sociala konsekvenser är det i huvudsak följande artiklar som bedöms tillämpliga.

- Artikel 3 anger att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
- Artikel 12 anger att barn har rätt att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem och att dessa åsikter ska beaktas.
- Artikel 24 anger att barn har rätt till bästa möjliga hälsa och tillgång till sjukvård.
- Artikel 27 anger att barn har rätt till en skälig levnadsstandard.
- Artikel 31 anger att barn har rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen (2008:567) innehåller flera bestämmelser som är relevanta för samhällsplanering utifrån ett regionalt perspektiv, främst med fokus på de sociala konsekvenserna. Dessa bestämmelser spelar en viktig roll i samhällsplaneringen för att säkerställa att diskriminering förebyggs och att lika rättigheter och möjligheter främjas.

Relevanta nationella och globala mål

Agenda 2030

Agenda 2030 är en handlingsplan med 17 mål för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välbefinnandet. De mål som bedöms vara relevanta för hållbarhetsbedömningen kan ses i Figur 1 nedan.

Figur 1. Relevanta globala miljömål.

Riksdagens miljökvalitetsmål

I Sverige finns 16 miljökvalitetsmål som är antagna av riksdagen. I Figur 2 redovisas de nationella miljökvalitetsmål som bedöms vara relevanta för hållbarhetsbedömningen av den regionala utvecklingsplanen.

Figur 2. De relevanta miljökvalitetsmålen.

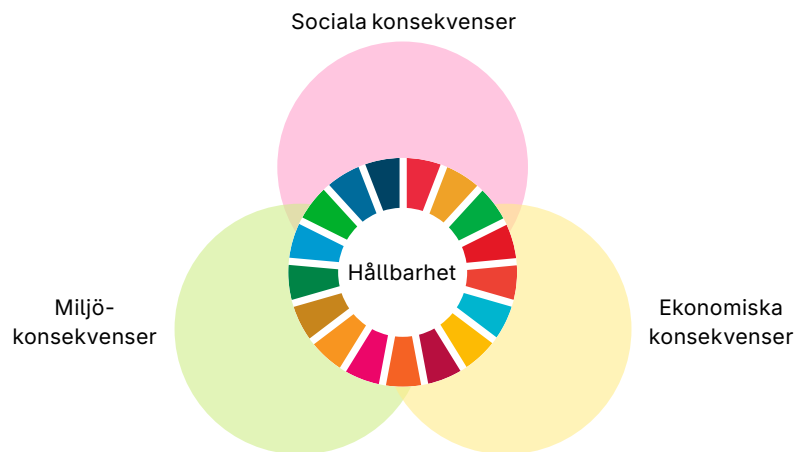

Bedömningsmetodik

Arbetsätt

Hållbarhetsbedömningen har genomförts utifrån ett holistiskt angreppssätt och arbetet är baserat på de tre hållbarhetsdimensionerna miljömässig-, social- och ekonomisk hållbarhet. Figur 3 redovisar att de tre hållbarhetsdimensionerna överlappar varandra i många avseenden och att hållbarhet uppnås när dessa tre möts och hänsyn samtidigt tas till balanserad ekonomisk tillväxt, social välfärd och miljöskydd. Utifrån hållbarhetsdimensionerna har aspekter tagits fram som ligger till grund för strukturen i denna hållbarhetsbedömning, se även avsnitt 2.2.

Figur 3. Illustration över de tre dimensionerna av hållbarhet. De tre dimensionerna överlappar varandra i många avseenden och hållbarhet uppnås där samtliga tre möts.

Då den regionala utvecklingsplanen är en plan av övergripande karaktär har hållbarhetsbedömningen genomförts och rapporten upprättats på en motsvarande, övergripande nivå. Det har inte varit möjligt att genomföra en kvantitativ eller detaljerad bedömning på denna strategiska nivå och därmed har bedömningar genomförts genom kvalitativa analyser och resonemang. En bedömning har gjorts mot ett nollalternativ i avsnitt 7.1 på en övergripande nivå. Nollalternativet är baserat på den strukturanalys som genomfördes inför arbetet med den regionala utvecklingsplanen (Region Stockholm, 2023).

Beskrivningar och bedömningar har gjorts av WSP:s konsultgrupp med särskild kunskap om strategisk miljöbedömning och hållbarhetsbedömning. Bedömningarna för konsekvenserna har övervägande gjorts i jämförelse med nuläget om inget annat anges. Nuläget för bedömningarna har tagits fram med hjälp av allmänt tillgängligt material från Region Stockholm och olika myndigheter.

Bedömningsmodell

Arbetet med hållbarhetsbedömningen görs utifrån de generella bedömningsgrunderna som presenteras i avsnitt 2.3 och baseras på relevant lagstiftning samt globala och nationella mål. Utifrån detta har en struktur för hållbarhetsbedömningen tagits fram med preciserade rubriker, se Figur 4 på nästa sida. De globala och nationella miljömål som bedömts relevanta för respektive aspekt illustreras i figuren. För varje aspekt finns bedömningsgrunder som grundar sig på såväl lagkrav, allmänna råd och riktlinjer samt framtagna indikatorer. De avsnitt av konsekvensbeskrivningen som motiveras av krav i miljöbalken och som är en del av den strategiska miljöbedömningen är markerade med "MB" i respektive avsnittsrubrik. Samtliga av dessa aspekter ingår under kategorin miljökonsekvenser.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ett samlingsbegrepp för de funktioner hos naturen som ger människan nytta som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Det handlar bland annat om förmågan att rena vatten, reglera vattenflöden, rena luft och bilda bördiga jordar som ger oss nytta såsom exempelvis vatten att dricka, mat att äta och ren luft att andas. Ekosystemtjänster är beroende av levande organismer och fungerande ekosystem. Tjänsterna delas vanligtvis in i kategorierna *försörjande*, *reglerande*, *kulturella* och *stödjande*. Ekosystemtjänster berör flertalet av hållbarhetsaspekterna som bedöms i detta dokument. För att undvika upprepning bedöms inte ekosystemtjänsterna separat utan de ingår i andra rubriker i hållbarhetsbedömningen. Till exempel hanteras ekosystemtjänsterna:

- *biologisk mångfald* i avsnittet naturmiljö (3.2)
- *rekreation* i avsnittet hälsa och livsmiljö (4.1), och
- *klimatanpassning* (skyfall och värmeöar) i avsnittet risk och klimatanpassning (3.6)

Värdering av konsekvenser

Det finns två olika typer av bedömningar vid miljö- och hållbarhetsbedömningar: målledda och traditionella (baseline-ledda). Målledda används främst för strategiska planer (nationella, regionala, översiktsplaner), medan traditionella används i projekt som infrastruktur och stadsutveckling. Ibland kombineras båda. Traditionell bedömning utgår från nuläget och frågar "hur stor blir förändringen?", medan målledd utgår från relevanta mål och frågar "gör vi tillräckligt för att nå målen, och vad kan förbättras?".

Hållbarhetsbedömningarna i denna rapport har genomförts som en kombinerad *målledd* och *traditionell* strategisk miljöbedömning. De ekonomiska och sociala konsekvenserna har hanterats utifrån en målledd bedömningsgrund medan de miljömässiga konsekvenserna har hanterats utifrån en traditionell bedömning i kombination med en målledd riktninganalys för de nationella miljö kvalitetsmålen och de globala hållbarhetsmålen (Agenda 2030).

Vid bedömning av den regionala utvecklingsplanens konsekvenser analyseras planens mål och förhållningssätt för den rumsliga utvecklingen. Hållbarhetsbedömningen visar om planen bidrar till hållbar utveckling och om den ger tydlig vägledning för fortsatt planering. För detta krävs samstämmighet mellan mål, prioriteringar och plankarta samt hantering av målkonflikter. Bedömningens omfattning anpassas till planens detaljeringsgrad och beslutsprocessens steg. Regionplanens övergripande karaktär innebär att effekter beskrivs på generell nivå. Konsekvenser uppstår främst genom att mål och förhållningssätt påverkar efterföljande planering och byggande, särskilt på kommunal nivå.

För att beskriva planens konsekvenser används ofta begreppen *påverkan*, *effekt* och *konsekvens*.

- *Påverkan* är den förändring av fysiska eller beteendemässiga förhållanden som planens genomförande medför.
- *Effekt* är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller eller luftföroreningar.
- *Konsekvens* är den verkan de uppkomna effekterna har på en viss företeelse, till exempel människors hälsa eller biologisk mångfald.

För att beskriva konsekvenserna används följande skala:

- Negativa konsekvenser
- Varken positiva eller negativa konsekvenser
- Positiva konsekvenser

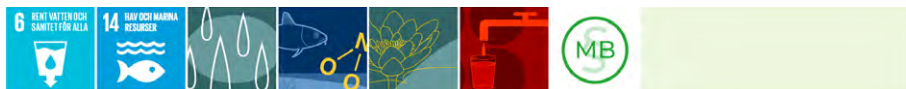
En regional utvecklingsplan är ett planeringssteg som ligger tidigt i planprocessen och det är därför inte alltid möjligt att dra slutsatser gällande omfattningen av de konsekvenser som planen kommer att medföra. Till följd av tillgängligt underlag och detaljeringsgraden i planen görs därför ingen gradering av konsekvensernas storlek för vissa aspekter och bedömningarna har delvis karaktären av riktninganalyser som tydliggör om det bedöms finnas risk för negativa konsekvenser eller kan leda till positiva konsekvenser. För vissa aspekter är det inte möjligt att dra slutsatser om konsekvenserna. I de fallen beskrivs främst den påverkan och de effekter som planen kan medföra.

Osäkerheter

Hållbarhets- och miljöbedömningar är alltid förknippade med osäkerheter. Det finns dels genuina osäkerheter i alla antaganden om framtiden, dels finns det osäkerheter förknippade med analytisk kvalitet och kunskapsläge. Osäkerheter ligger exempelvis i att de underlag och källor som använts för bedömningen kan vara behäftade med olika brister. Flera av de aspekter som bedöms påverkas även av andra faktorer som inte kan styras av den regionala utvecklingsplanen till exempel politiska beslut, styrmedel och händelser i omvärlden. I de bedömningar som görs har särskild hänsyn tagits till eventuella osäkerheter i underlag och kunskapsläget kopplat till tidigare regional utvecklingsplan. Detta i enlighet med försiktighetsprincipen i 3 § 2 kap. miljöbalken. I de fall det finns kunskapsluckor eller andra osäkerheter antas därför konsekvenserna bli negativa fram till dess att osäkerheten kan avskrivs.

Miljökonsekvenser

Vatten

Ytvatten finns i hav, sjöar och vattendrag medan dagvatten uppstår vid regn, snösmältning eller högt grundvatten och kan rinna vidare till ytvatten. Grundvatten bildas när nederbörd infiltrerar marken och nivåerna påverkas av topografi, klimat, geologi och urbana strukturer. Yt- och grundvatten hänger ihop i det hydrologiska kretsloppet, och deras kvalitet styrs av både naturliga förhållanden och markanvändning, där hårdgjorda ytor och verksamheter påverkar infiltration, flöden och föroreningshalter.

Bedömningsgrunder

Miljö kvalitetsnormer (MKN) för landets vattenförekomster är juridiskt bindande enligt 5 kap. miljöbalken och anger den kvalitet som en vattenförekomst ska ha till ett visst år.

Plan- och bygglagen samt miljöbalken

I en regionplan ska enligt plan- och bygglagen framgå på vilket sätt miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken har följts. Den regionala fysiska planeringen ska utformas så att den skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar vattenanvändning och skydd av vattenresurserna. Miljö kvalitetsnormerna (MKN) beskriver ett tillstånd i vilket människors hälsa och miljön anses vara varaktigt skyddade. För att MKN ska kunna följas krävs därför ett långsiktigt och strategiskt arbete där flera olika åtgärder och insatser koordineras. Det handlar både om åtgärder som ska förbättra miljön och om att se till att andra åtgärder inte gör det svårare att följa MKN.

EU:s vattendirektiv

Enligt EU:s vattendirektiv ska medlemsstaterna skydda, förbättra och återställa alla ytvattenförekomster. Det finns alltså en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status (det s.k. förbättringskravet). Vid alla planer eller projekt ska det redovisas om möjligheten att uppnå MKN äventyras eller om det finns risk för statusförsämring.

EU:s havsmiljödirektiv

Enligt EU:s havsmiljödirektiv ska medlemsstaterna skydda, bevara och återställa havsmiljön för att uppnå god miljöstatus i marina vatten. Det finns alltså en skyldighet att bidra till en förbättring av havsmiljöns tillstånd (det s.k. förbättringskravet). Vid alla planer eller projekt ska det redovisas om möjligheten att uppnå fastställda miljö kvalitetsnormer (MKN) för havet äventyras eller om det finns risk för försämring av havsmiljöns status.

Nuläge

I Stockholms län finns många sjöar, vattendrag, våtmarker, hav och grundvatten. Alla vattendrag hänger ihop i en sammanhängande blåstruktur. Mälaren försörjer mer än två miljoner människor i Mälardalen med dricksvatten. Stockholmsregionen ligger i den nedre delen av Mälarens avrinningsområde och vattenkvaliteten påverkas därför av mark- och vattenanvändningen uppströms.

Enligt Vatteninformation Sverige (VISS, 2023) finns det i Stockholms län 547 vattenförekomster som utgörs av 117 sjöar, 97 vattendrag, 199 grundvattenförekomster, 130 kustvatten och fyra utsjövatten. Av regionens ytvattenförekomster (sjöar, vattendrag, kustvatten och utsjövatten) uppnår 19 procent god ekologisk status, 64 procent uppnår måttlig status, 9 procent otillfredsställande status och 5 procent uppnår ej god status. Ingen av ytvattenförekomsterna uppnår god kemisk status. Samtliga grundvattenförekomster har god kvantitativ status och 96 procent av grundvattenförekomsterna uppnår god kemisk status. I den del av Östersjön som ingår i Stockholmsregionen uppnås ännu inte god miljöstatus

för näringsämnen, miljögifter, marint skräp, undervattensbuller eller biologisk mångfald.

En stor del av påverkan på länets sjöar och vattendrag kommer i nuläget från den bebyggda miljön. En större andel hårdgjord yta ökar risken för dagvattenproblem så som exempelvis översvämningar. En annan utmaning är att utbyggnad av väg- och järnvägsinfrastruktur och transporter leder till ökade utsläpp av föroreningar, vilket i sin tur kan påverka den ekologiska eller kemiska statusen.

I skogs- och jordbruksmarkslandskapet är det vanligt med fysiska förändringar av de naturliga vattensystemen, exempelvis dikning och uträtning av vattendrag, som stör ekosystemen och ökar risken för höga flöden. I kustnära områden består utmaningarna av att bevara känsliga marina områden, minska påverkan från småbåtar och hantera utsläpp från enskilda avlopp.

Stockholms län hör till de mest övergödda regionerna i Sverige, vilket är starkt kopplat till jordbruks- och avloppsfrågor samt dagvatten från tätorter. Övergödningen av länets sjöar, vattendrag och kustvatten är det mest utbredda och åtgärdskrävande miljöproblemet i länet. Närmare 80 procent av länets ytvattenförekomster som tas upp i VISS bedöms vara övergödda. Uppdelat per kategori är denna siffra omkring 60 procent för sjöar, 70 procent för vattendrag och 100 procent för kustvatten.

Det är länsstyrelsen i Västmanland som är vattenmyndighet i Norra Östersjöns vattendistrikt, där Stockholmsregionen ingår. Vattenmyndigheterna samordnar bland annat Länsstyrelsens vattenförvaltningsarbete och beslutar om förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer för vatten i distriktet. I Norra Östersjöns vattendistrikt finns både en förvaltnings- och åtgärdsplan från 2022.

Effekter och konsekvenser

Planen pekar ut områden för bebyggelseutveckling och stödjer därmed vidare planering vilket kan medföra en ökad exploatering inom avrinningsområdena för länets vattenförekomster. Flera av vattenförekomsterna är känsliga för förändringar och ytterligare belastning. Den utbyggnad som kan komma att ske till följd av planen kan påverka ytvatten genom utsläpp av föroreningar och större dagvattenflöden till vattendrag och recipienter. Detta sker bland annat till följd av exploatering där mark hårdgörs.

Påverkanskällor i form av trafik har redan idag en betydande inverkan på den ekologiska statusen i länets vattenförekomster. Med fler invånare i regionen

följer även fler trafikrörelser. Sammantaget kan denna utveckling bidra till negativ påverkan på vattenförekomsterna. För att undvika en ökad belastning och påverkan behöver dagvatten från utvecklingsområden och vägar fördröjas och renas innan det når recipienterna. Fördröjningsåtgärder och lösningar för rening av dagvatten måste studeras vidare och säkerställas i den kommunala planeringen. För att hantera ökade dagvattenflöden till vattendrag och recipienter kan utbyggnad av reningsverk komma att vara nödvändigt. Detta kan i sin tur medföra målkonflikter med andra miljöaspekter kopplade till den förändrade markanvändningen.

Den regionala utvecklingsplanen har ett övergripande mål om att utvecklingen av den rumsliga strukturen i Stockholmregionen ska vara hållbar och bidra till goda livsmiljöer och näringslivsutveckling. Vidare lyfts att målsättningen i Stockholmsregionen ska vara att samtliga delar av blåstrukturen ska ha en god vattenkvalitet.

Blåstrukturen är en prioriterad fråga i den regionala utvecklingsplanen vilket framgår tydligt då det genomsyras både i målsättning samt i övergripande och specifika förhållningssätt kopplat till förbättrad vattenkvalitet i regionen. Den regionala utvecklingsplanen har en viktig roll i vattenförvaltningsarbetet genom att ge vägledning kring samverkan och samordning i vattenförvaltningsarbetet. I planen finns ett flertal förhållningssätt som syftar till att upprätthålla och förbättra vattenkvaliteten enligt miljökvalitetsnormerna. Bland annat lyfts att åtgärder för att upprätthålla och förbättra vattenkvaliteten enligt miljökvalitetsnormerna bör prioriteras inom avrinningsområden med ett högt exploateringstryck. Vid efterföljande planering av ny bebyggelse eller annan förändrad markanvändning ska behovet av mark säkerställas för åtgärder inom avrinningsområdet. Vidare lyfts att i de fall avrinningsområdet berör flera kommuner behöver arbetet med att identifiera åtgärderna ske i samverkan. Den regionala utvecklingsplanens konsekvenser uppstår främst genom att problembeskrivningar och förslag på mål ger avtryck i efterföljande byggande och planering, i första hand på kommunal nivå. Planen bedöms ge god vägledning till kommunerna för att möjliggöra att miljökvalitetsnormerna uppnås på sikt. I planen finns ingen hänvisning till att Vattenmyndighetens förvaltnings- och åtgärdsplan bör ligga till grund för den kommande planeringen.

Utbyggnad av både bebyggelse och infrastruktur kan leda till mer hårdgjorda ytor. Med ett förändrat klimat ökar risken för problematik kopplat till

dagvattenhantering. Det kan få till följd att tekniska försörjningssystem måste kunna hantera en ökad mängd dagvatten och tillskottsvatten som annars kan påverka både vattenkvaliteten och kvantiteten. Vatten- och avloppssystemen är en förutsättning för att Stockholmsregionen ska fungera och utvecklas. Systemen behöver vara kapacitetsstarka, resurseffektiva och robusta, något som kräver både underhåll och utveckling för att möta länets växande behov. I planen anges att befintliga reningsverk av regional betydelse ska säkerställas och behovet av ökad kapacitet ska beaktas. Utöver det lyfts att behov av mellankommunal samverkan ska identifieras samt att cirkulära lösningar ska främjas.

I den regionala utvecklingsplanen förs ett resonemang kring blåstrukturens vikt för Stockholmsregionen. Utöver det finns även ett separat avsnitt som kort beskriver Stockholmsregionens förutsättningar kopplat till vattenkvalitet och kvantitet, och det finns ett antal förhållningssätt kopplat till hur miljö kvalitetsnormerna ska uppnås. Mycket av arbetet kring vattenkvalitet och kvantitet kommer emellertid att ske på kommunal nivå i kommande planeringsskeden. Den regionala utvecklingsplanen bedöms ge god vägledning för kommunerna och under förutsättning att angivna förhållningssätt efterföljs kan det leda till att miljö kvalitetsnormerna uppnås på sikt i regionens vattenförekomster. Planen bedöms sammantaget medföra positiva konsekvenser för miljöaspekten vatten.

Naturmiljö

Att skydda och vårda naturmiljöer är avgörande för att bevara biologisk mångfald och de processer som håller ekosystemen fungerande. Robusta ekosystem ger de ekosystemtjänster som naturen bidrar med, och den gröna infrastrukturen utgör det nätverk av miljöer som stödjer både arter och människors välbefinnande. En fungerande grön infrastruktur stärker dessutom motståndskraften mot negativa förändringar som klimatförändringar.

Bedömningsgrunder

Plan- och bygglagen

I plan- och bygglagen anges bland annat att planeringen ska ta hänsyn till naturvärden. I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om god hushållning med mark- och vattenområden. I 7 och 8 kap. i samma lag finns bestämmelser om skydd av områden och djur- och växtarter.

Miljöbalken

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Särskilda skrivningar om just ekologiska spridningssamband saknas.

Konventionen om biologisk mångfald (CBD) och EU: strategi för biologisk mångfald 2030

Ramverket innehåller totalt fyra tillståndsmål som ska uppnås till år 2050 och 23 åtgärds mål. Ett av de viktigaste målen handlar om att skydda 30 procent av jordens yta till havs och på land till år 2030.

Naturvårdsverket slutredovisade år 2023 sitt regeringsuppdrag med ett förslag till nationell strategi och handlingsplan kopplat till konventionen om biologisk mångfald (CBD). Förslaget innehåller ett övergripande mål och tre strategiska temaområden. Målet är att Sverige har stoppat och vänt förlusten av biologisk mångfald senast år 2030. De strategiska temaområdena är att minska hoten mot biologisk mångfald genom bevarande, restaurering och samhällsplanering, hållbart samhälle och nyttodelning av biologisk mångfald och kunskap, bred delaktighet och gemensamt genomförande.

EU-kommissionens strategi för biologisk mångfald till år 2030 är en del av den europeiska gröna given. Investeringar i skydd och återställande av naturen inkluderas och en målsättning är att rättsligt skydda minst 30 procent av EU:s landyta. En milstolpe för strategin är att säkerställa att Europas biologiska mångfald senast år 2030 ska vara på väg att återhämta sig till nytta för människor, planeten, klimatet och ekonomin.

Etappmål för Ekosystemtjänster och stadsgrönska

En majoritet av kommunerna ska senast år 2025 ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Aldrig långt till naturen – skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen

Region Stockholm har tillsammans med Länsstyrelsen Stockholm och 23 av länets kommuner tagit fram programmet *Aldrig långt till naturen – skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen*. Programmet föreslår ett 70-tal områden som långsiktigt bör skyddas i form av kultur- eller naturreservat för att ge varaktigt skydd för de mest värdefulla tätortsnära naturområdena i regionen.

Regional handlingsplan för grön infrastruktur

Länsstyrelsen Stockholm har tagit fram en regional handlingsplan för grön infrastruktur. Planen föreslår åtgärder som behövs för att bibehålla och utveckla biologisk mångfald och ekosystemtjänster och gäller mellan åren 2019–2025.

Nuläge

Den största delen av Stockholms läns yta består av hav, därefter skogsmark. Av landarealen utgör skogen 57 procent. Åkermark utgör 17 procent och öppen mark 7 procent. Våtmarker (sumpskog och våtmarker) utgör tillsammans 3 procent. Den totala landarealen är nästan 7 000 km², sjöar cirka 600 km² och hav 9 500 km².

De skyddade områdena i länet omfattar knappt 200 000 hektar varav cirka 60 000 hektar är land. Av landarealen i länet omfattas cirka 9 procent av formellt skydd, och av vattenmiljöerna cirka 14 procent. Skogsmark utgör en stor del av den skyddade arealen, den omfattar dessutom betydande delar av skärgården. Miljöer som i mindre utsträckning ingår i skyddade områden är till exempel naturbetesmarker och sötvatten.

Riksintressen för naturvård och friluftsliv representerar huvuddragen i svensk natur med de mest värdefulla områdena i ett nationellt perspektiv och finns utpekade i länet. Cirka 486 000 hektar av länets natur bedöms som riksintressant. Stockholms ytterskärgård utgör en mycket stor del av riksintressearealen (395 000 ha). Större områden pekas ut direkt i miljöbalken som riksintressanta på grund av sina samlade natur- och kulturvärden. I Stockholms län är det länets

kust- och skärgårdsområde, Mälaren med öar och strandområden, Kungliga nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården och Natura 2000-områden.

Stockholms län är idag en av Europas snabbast växande storstadsregioner, vilket innebär utbyggnad av bebyggelse. Den nya bebyggelsen läggs till ett landskap där bebyggelse och vägar, samt annan "grå" infrastruktur redan utgör en stor del, jämfört med andra delar av Sverige. Länet har även en betydande del landsbygd som ytmässigt utgör den största delen av länet. På landsbygden sker också en betydande påverkan från ny bebyggelse och vägnät, men den största påverkan sker här genom areella näringar (främst jord- och skogsbruk). Klimatförändringarna förväntas också få en mycket stor påverkan på den gröna infrastrukturen. Den gröna infrastrukturen har idag en mycket viktig funktion som kolsänka och för klimatanpassning.

I den regionala uppföljningen som länsstyrelsen gjorde år 2022 konstaterades att det pågår en långsam men kontinuerlig förlust av biologisk mångfald i länet. Utvecklingen beror bland annat på att Stockholm är en expansiv region, där olika typer av exploatering isolerar naturområden med höga värden. Rationella brukningsformer i lant- och skogsbruk påverkar också utvecklingen negativt. Följden av detta är att livsmiljöer och arter knutna till skogs- och odlingslandskapet minskar, till exempel insekter och blommor som är beroende av naturbetesmarker och slåtterängar. Genom reservatsbildning och skötsel kan de mest värdefulla naturkärnorna sparas och utvecklas. Samtidigt sker fortlöpande förändringar i landskapet däremellan, som gör att områdena blir alltmer isolerade (Länsstyrelsen, 2022).

Effekter och konsekvenser

I den regionala utvecklingsplanen lyfts den regionala blå- och grönstrukturen som ett av fyra tematiska områden. Vidare anges att det är av stor vikt att värna om och utveckla de kvaliteter som naturen erbjuder. Större delen av den bebyggelse och infrastruktur som pekas ut ligger utanför befintliga naturmiljöer. Det bedöms positivt att ställningstaganden kopplat till naturmiljö tydligt prioriterats i planen.

Ett av förhållningssätten för den regionala blå- och grönstrukturen anger att vidare planering ska verka för en utveckling som bevarar och stärker den biologiska mångfalden. Beroende på hur tillämpningen av detta förhållningssätt

görs i den kommande planeringen finns det möjlighet att det bidrar till att negativ påverkan på naturmiljön undviks, vilket är positivt.

I planen pekas tio gröna kilar ut med sammanhängande grön- och blåstruktur som innehar särskilt stora värden för naturmiljön. I förhållningssätten anges att skadelindringshierarkin ska tillämpas i de fall där negativ påverkan på dessa riskeras. Detta ses som positivt då det i fortsatt planering kommer styra mot att negativ påverkan på dessa miljöer i första hand undviks, och i andra hand hantearas genom minimering eller utjämning.

Skyddade områden och flera av riksintresseområdena för naturvård ingår i de gröna kilarna och bedöms inte påverkas negativt av planen. Endast ett fåtal riksintresseområden för naturvård sammanfaller med den regionalt utpekade bebyggelsestrukturen. Den regionala grönstrukturen omfattar även värdefulla områden utan formellt skydd, där långsiktigt skydd bör övervägas. Om förhållningssätten följs kan viktiga naturvärden bevaras och stärkas, men det finns risk för målkonflikter mellan bevarande av grönstruktur och behov av bostäder, anläggningar samt infrastruktur.

Planen medger bebyggelseutveckling och utveckling av infrastruktur i många befintliga bebyggelseområden. Detta medför risk för målkonflikter mellan bevarande och stärkande av lokala naturmiljöer och utveckling av bebyggelse och infrastruktur.

Grönstrukturen är av stor betydelse även i regionens yttre delar som inte ingår i en av de gröna kilarna. Baserat på en översiktlig analys pekar planen ut ett landskapssamband genom mellanskärgården. I förhållningssätten för kärnöar och öar med vägfärja medges en varsam utveckling med hänsyn till platsens naturvärden. Det bedöms positivt då det styr mot hänsyn till landskapssambandet och andra naturvärden.

Planen saknar förhållningsätt om att de gröna kilarna och grön- och blåstrukturen ska redovisas i kommunernas översiktsplaner tillsammans med riktlinjer. Detta kan medföra en risk att grön infrastruktur inte uppmärksammas i tid i den kommande planeringen.

Det är positivt att planen fokuserar på grönstruktur, pekar ut värdefulla områden där ekologiska funktioner ska bevaras och bebyggelse undvikas. Inriktningen att stärka gröna stråk och koncentrera bebyggelse till kollektivtrafiknära lägen ger en god grund. Samtidigt finns risk att naturmark tas i anspråk

när Stockholmsregionen utvecklas i enighet med planens intentioner, särskilt inom och nära utpekade bebyggelseområden, vilket kan leda till förlust av naturvärden och försvagade gröna samband. Sammantaget bedöms planen medföra viss risk för negativa konsekvenser på miljöaspekten naturmiljö.

Kulturmiljö, landskap och bebyggelse

Kulturmiljöer är platser formade av människan som visar historiska och geografiska sammanhang, från förhistoriska lämningar till dagens bebyggelse. De utgör en central del av vårt kulturarv och förmedlar traditioner, idéer och värden mellan generationer, samtidigt som de bidrar till en stimulerande livsmiljö och är viktiga för rekreation och besöksnäring. För att kulturmiljövärden ska bestå behöver kontinuiteten i miljön bevaras, så att ursprung och kopplingar mellan olika tider fortsatt är tydliga, i linje med Riksantikvarieämbetets definition av kulturhistoriskt värde.

Bedömningsgrunder

Kulturmiljömålen

Kulturmiljömålen uttrycker de övergripande ambitionerna för hur kulturmiljöer ska bevaras, användas och utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt. Syftet är att säkerställa att kulturhistoriska värden tas tillvara som en resurs i samhällsplaneringen, samtidigt som de skyddas mot skador och förluster. Målen styr mot att kulturmiljöer ska vara tillgängliga, levande och integrerade i utvecklingen av städer och landskap, och att de ska bidra till kunskap, identitet och hållbar utveckling.

Kulturmiljölagen

Värdefulla byggnader, fornlämningar och kyrkliga kulturminnen med mera är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950). Syftet med lagen är att tillförsäkra såväl nuvarande som kommande generationers tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, byggnadsminnen samt kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål. Enligt 2 kap. 6 § KML krävs tillstånd för att ta bort eller på något annat sätt ändra en fornlämning.

Miljöbalken

Enligt miljöbalken 3 kap 6 § ska mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön.

Plan- och bygglagen

Enligt plan- och bygglagen ska särskilt värdefull kulturmiljö beaktas i den fysiska planeringen. I 2 kap 3 § anges att planering enligt PBL ska ske med hänsyn till bland annat kulturvärden. Om en väsentlig egenskap går förlorad eller om områdets särart eller karaktär väsentligt ändras sker en förvanskning. Det finns också ett generellt varsamhetskrav enligt PBL 8 kap 17 § som ska följas.

Boverket

För att undvika förvanskning behöver bärande karaktärsdrag, egenskaper och särarter identifieras och tydliggöras. Som ett allmänintresse är kulturmiljöperspektivet en central och ibland avgörande aspekt för lämpligheten i att bebygga ett markområde, och särskild hänsyn ska alltid tas till kulturvärdena på platsen. I den fysiska planeringen är begreppet "särskilt värdefull" centralt och kan avse enskilda byggnader, bebyggelseområden eller allmänna platser. Råd för hur "särskilt värdefull" byggnad eller bebyggelse ska definieras finns i Boverkets föreskrifter och allmänna råd, både i BFS 2016:6 och i den nya BFS 2024:8 som börjar tillämpas från den 1 juli 2025. Under en övergångsperiod kommer ärenden att kunna hanteras enligt båda regelverken beroende på när de initierats.

Landskaps- och stadsbild

Landskapet utgör enligt den Europeiska landskapskonventionen en grundläggande beståndsdel av natur- och kulturarvet och är en viktig del av människors livskvalitet, oavsett om det rör sig om stadsområden, landsbygd, vardagliga miljöer eller områden med särskilt höga kvaliteter. I den fysiska planeringen innebär

detta att landskapets form, struktur och historiska sammanhang behöver beaktas för att säkerställa en god helhetsverkan. Ny bebyggelse kan påverka landskapsbilden genom förändringar i landskapsrum, helhetsmiljöer och utblickar, men kan också tillföra nya orienteringspunkter och stärka landskapets läsbarhet. Hur förändringar uppfattas kan variera mellan olika grupper och individer, men bedömningen bör utgå från landskapets befintliga karaktär, funktion och utvecklingsförutsättningar i linje med konventionens syn på landskapet som en gemensam resurs.

Nuläge

I Stockholms län finns en mångfald av landskap och kulturmiljöer som rymmer stora kulturhistoriska värden. Bland annat finns det flera omfattande historiska lämningar från mänsklig verksamhet från olika epoker, allt från stenåldersboplatser, monumentala bronsåldersrösen och järnålderns bygravfält intill historiska by- och gårdstomter till storstadsnära slott, herrgårdar med underlydande torp, byggnader från industrialiseringen och modern bebyggelse.

I de stadspräglade landskapen finns en mångfald av olika epokers arkitektoniska avtryck. Ett antal riksintresseområden utgör stöd för att tillvarata kulturhistoriska värden av nationellt intresse. I Stockholms län finns mer än hundra områden av riksintresse för kulturmiljövård. Stockholms innerstad utgör ett samlat riksintresse i egenskap av politiskt, administrativt och kulturellt centrum sedan medeltiden. Ett 30-tal av länets riksintressanta kulturmiljöer består av slotts- och herrgårdsmiljöer, ofta med ett kontinuerligt brukande av marken sedan forntiden, men även mer sentida miljöer som industrier, egnahems- och sommarstugeområden.

I Stockholmsregionen finns fyra kulturresevat, Brottö, Åsöberget, Nedre Söderby och Igelbäcken. Kulturresevat är skyddade helhetsmiljöer där marker, bebyggelse, lämningar och spår är uttryck för historiska skeenden och verksamheter. Det finns fler än 18 000 fornlämningar i länet. Det finns tre områden som utgörs av världsarv, Birka och Hovgården, Drottningholm samt Skogskyrkogården. Utöver ovan lagskyddade områden finns även lokala och regionala värden som har ett allmänt intresse. Region Stockholm, genom Stockholms läns museum, har i anslutning till arbetet med en ny regional utvecklingsplan tagit fram ett kunskapsunderlag i form av en kulturmiljökarta över Stockholms län.

Effekter och konsekvenser

Enligt den regionala utvecklingsplanen ska tillväxten i Stockholmsregionen hanteras genom att främja en sammanhållen bebyggelsestruktur. Kulturmiljöerna är en viktig bidragande faktor för Stockholmsregionens identitet och attraktivitet. I planens mål lyfts att Stockholmsregionens kulturmiljöer ska bevaras, användas och utvecklas varsamt och hållbart. De kulturhistoriska värden som ligger inom den regionala grön- och blåstrukturen omfattas delvis av de förhållningssätt som finns kopplat till att upprätthålla och stärka den regionala grön- och blåstrukturens funktioner och värden.

Planens inriktning med en samlad bebyggelsestruktur kan påverka kulturmiljövärden negativt då ursprungliga stadskvaliteter med bebyggelse i samspel med landskapet förändras. Landskapet inkluderar även ett stort antal fornlämningar, vilket ofta är en förklaring till att marken inte tidigare bebyggts. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse som saknar formellt skydd riskerar att rivas eller förstöras. Även bebyggelse med särskilda kulturhistoriska och arkitektoniska värden kan väljas bort, om exploateringstrycket är tillräckligt starkt. Bebyggelsens omfattning och höjd kan få konsekvenser för centrala områden i form av störningar av siluettverkan samt vattenrummets kulturmiljöer. På plankartan pekas inte befintliga värdefulla regionala kulturmiljöer ut och det saknas beskrivningar om kulturmiljöns förutsättningar i Stockholmsregionen. Detta leder till att det finns risk att värden går förlorade när det inte är tydligt vad som ska värnas.

Den regionala utvecklingsplanen anger att bebyggelse ska planeras med hänsyn till kulturhistoriska värden och ursprungliga stadsplanekvaliteter. Bebyggelseutveckling och förändring av stads- och landskapsbild ska ta till vara utformning, skala, siluett och gröna kulturvärden. För varje bebyggelsekategori finns specifika förhållningssätt, där primära lägen betonar anpassning till platsens förutsättningar och varsamhet om kulturvärden. Det är positivt att kulturmiljö genomsyrar både övergripande och specifika riktlinjer, men förhållningssätten bedöms delvis som vaga och ger inte full garanti mot negativ påverkan.

Den regionalt prioriterade bebyggelsestrukturen berör på olika sätt flera av länets områden av riksintresse för kulturmiljövården, särskilt eftersom många av dessa ligger i kollektivtrafiknära och attraktiva lägen där förändringstrycket är stort. Ny bebyggelse kan också påverka riksintressen utanför den regionalt

prioriterade bebyggelsestrukturen. Då den regionala utvecklingsplanen inte inkluderar ställningstaganden kring specifik lokalisering av ny bebyggelse eller vilken typ av utformning eller täthet den nya bebyggelsen bör ha är det inte möjligt att göra en fullständig bedömning av planens konsekvenser för riksintresset. Den regionala utvecklingsplanen bedöms kunna medföra en risk för negativa effekter på berörda områden av riksintresse för kulturmiljövården till följd av målkonflikter mellan behovet av exploatering och behovet av att skydda specifika värden i ett område av riksintresse för kulturmiljövård.

I planen finns flera förhållningssätt som behandlar kulturmiljö, både på övergripande nivå och specifikt i olika bebyggelsestrukturer, vilket är positivt. Samtidigt finns inga ställningstaganden kring vilka kulturmiljöer som är särskilda värdefulla. Planen medför även bebyggelseutveckling inom flera tätorter vilket kan leda till en negativ påverkan på kulturhistoriska kvaliteter både lokalt och kumulativt i regionen i stort. En successiv bebyggelseutveckling kan även medföra kumulativa effekter på landskapsbild, då landskap och siluett förändras i varierande grad beroende på framtida exploateringar. Sammantaget bedöms planen till viss del kunna leda till risk för negativa konsekvenser för kulturmiljön.

Klimatpåverkan

Utsläpp av växthusgaser driver klimatförändringar som påverkar hela planeten. Ny bebyggelse innebär ofta ökade transporter, materialproduktion, energianvändning och minskade kolsänkor när naturmark tas i anspråk, vilket tillsammans ökar klimatpåverkan. Vid bedömning av en plans klimatpåverkan är omfattning och lokalisering avgörande, liksom de nationella, internationella och lokala mål som styr kommunens och regionens klimatarbete.

Bedömningsgrunder

Plan- och bygglagen

I plan- och bygglagen står att hänsyn ska tas till miljö- och klimataspekter i planeringen.

Sveriges klimatpolitiska mål

Sveriges övergripande klimatmål är att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045, och att därefter ha negativa nettoutsläpp. Att inte ha några netto-utsläpp av växthusgaser betyder i det här fallet att utsläppen av växthusgaser från verksamheter i Sverige ska vara minst 85 procent lägre år 2045 än utsläppen år 1990. För transporterna gäller det nationella etappmålet att minska utsläppen med minst 70 procent till 2030 jämfört med år 2010.

Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen

Klimatfärdplanen är ett styrdokument som vägleder Stockholmsregionen i omställningen mot netto-noll klimatutsläpp. Den bidrar till att stärka genomförandet av den regionala utvecklingsplanen på klimatområdet.

Stockholmsregionen ska nå netto-noll-utsläpp senast år 2045 och både direkta och indirekta utsläpp per invånare ska i princip halveras till 2030 jämfört med år 2014. Samtidigt ska energianvändningen effektiviseras och energi-produktionen vara helt förnybar.

Klimat- och energistrategi för Stockholms län 2020–2045

Länsstyrelsen har i samverkan med andra aktörer i länet reviderat länets *Klimat- och energistrategi*. Det är inom områdena *Transporter och resande, Energiförsörjning, Samhällsplanering och bebyggelse* samt *Konsumtion* som det finns störst potential att minska utsläppen. För att nå målet om nettonollutsläpp av växthusgaser år 2045 föreslår Länsstyrelsen till exempel att samverkan mellan länets aktörer stärks.

Nuläge

De territoriella² utsläppen av växthusgaser i Stockholms län år 2021 motsvarar cirka fyra miljoner ton koldioxidekvivalenter. I Stockholms län har utsläppen minskat med 45 procent sedan år 1990 (Region Stockholm, 2022). Delvis beror detta på att ett alltmer tjänstebaserat näringsliv i Stockholmsregionen. Det beror också på att alltmer av energianvändningen bygger på el och biobränslen i stället för fossila bränslen.

Den största utsläppssektorn inom länet är transportsektorn, som står för mer än hälften av utsläppen av växthusgaser. Av dessa står personbilar för en betydande andel (36 procent). Den näst största utsläppssektorn är el och fjärrvärme (17 procent) (SMHI, 2022). En stor del av utsläppen från el- och fjärrvärme-sektorn kommer från restavfall som förbränns, där cirka 30 procent består av fossila material. Det fossila materialet är främst olika plaster som inte har sorterats ut från restavfallet (Region Stockholm, 2022).

Ett delmål i Klimatfärdplan 2050 är att utsläppen av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv ska halveras. De mätningar som finns indikerar att utsläppen från konsumtion omfattar cirka 25 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år för Stockholmsregionen, vilket därmed är avsevärt högre än de direkta utsläppen på runt fyra miljoner ton per år.

Under år 2022 genomfördes en studie om klimatarbetet i Stockholms läns 26 kommuner vilken visade att nästan alla kommuner i Stockholms län har en klimatstrategi. Att uppnå netto-noll växthusgasutsläpp är ett vanligt förekommande mål hos kommunerna. För att uppnå klimatneutralitet presenterar många kommuner strategier och åtgärder inom framför allt transport, bebyggelse och konsumtion.

Under år 2022 tog Region Stockholm och Länsstyrelsen Stockholms län fram en koldioxidbudget för Stockholms län. Budgeten visar att utsläppen i Stockholmsregionen behöver minska med minst 12 procent per år från och med 2022 om länet ska kunna bidra till att nå Parisavtalets mål. Den visar också länets budget är förbrukad redan inom sju år om den nuvarande utsläppstakten fortsätter. Det skulle betyda att utsläppen av klimatgaser helt måste upphöra efter 2028.

Effekter och konsekvenser

Inriktningen i den regionala utvecklingsplanens är att utveckla en sammanhållen bebyggelsestruktur i kollektivtrafiknära lägen med ett effektivt och fossilfritt transportsystem. Detta bedöms som positivt ur klimatsynpunkt och är en viktig förutsättning för att uppnå klimatmålen. Samtidigt innebär byggnation ökade utsläpp av växthusgaser vilket trots högt ställda ambitioner medför en negativ klimatpåverkan. I planen anges att utveckling av befintliga byggnader prioriteras framför att bygga nytt och att återbrukat byggmaterial ska användas i första hand vilket är positivt och kan bidra till att begränsa utsläppen av växthusgaser och därmed minska klimatpåverkan.

² Utsläpp av växthusgaser som uppstår inom länets gränser.

Kollektivtrafik och cykel

Planen prioriterar hållbart resande med kollektivtrafiken som ryggrad, vilket är avgörande för att uppnå klimatmålen och ökad framkomlighet. För att undvika negativ klimatpåverkan krävs emellertid ytterligare investeringar i underhåll och kapacitet, utöver redan beslutade. För att uppnå målen till år 2045 behövs förändrade resvanor och ökat kollektivresande. Planen lyfter även förbättrad cykelinfrastruktur som en viktig del av ett ökat hållbart resande, med regionala cykelstråk och förhållningssätt för att säkra mark för utbyggnad samt cykel-parkering vid bytespunkter. I prioriterade bebyggelsestrukturer finns riktlinjer för att stärka cykelinfrastrukturen.

Tekniska försörjningssystem

Planen omfattar befintliga tekniska försörjningssystem och anger att kommunerna ska säkerställa utrymme för att utveckla och upprätthålla dessa, inklusive mark för framtida anläggningar som nätstationer och energilager. Det finns risk för negativ klimatpåverkan om utbyggnaden av bebyggelse och infrastruktur inte sker i takt med behoven, särskilt då förhållningssätt för elektrifiering saknas. Bedömningen i planen är att kapaciteten måste öka, utbyggnaden gå snabbare och mer mark avsättas för att möta befolkningsutvecklingen och minska utsläpp. Elnätet är centralt men har redan stor kapacitetsbrist. Planens inriktning är att säkra mark och funktion för försörjningssystemen, främja förnybar och planerbar energiproduktion samt skapa samsyn för kortare ledtider.

Kolinlagring

Till det övergripande visionsmålet "*En tillgänglig, resurseffektiv och robust region utan klimatpåverkan*" finns ett antal mål och resultatmål, bland annat att Stockholmsregionen år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser. För att för att uppnå negativa utsläpp beskrivs det bland annat i planen att en viktig kompletterande åtgärd är att upptag och avskiljning av koldioxid behöver öka. I planen beskrivs att ett sätt att skapa negativa utsläpp är genom kolsänkor där upptaget av växthusgaser ökar i skog och mark. Även åtgärder inom skogs- och jordbrukssektorn tas upp samt att naturbaserade lösningar i den bebyggda miljön bidrar till detta. Ytterligare tekniska lösningar som redogörs för är koldioxid-infångning (CCS), vilket enligt planen kan ske genom avskiljning i fjärrvärmeverk

där biobränslen används. Då Stockholmsregionen har en stor andel fjärrvärme anges att detta kan vara ett prioriterat område.

Konsumtion

En ökad cirkularitet med en omställning till cirkulär konsumtion lyfts fram i de övergripande målen. En omställning till mer cirkulär konsumtion är avgörande för att minska klimatpåverkan och uppnå klimatmålen. Med en ökning från 2,5 till 3,3 miljoner invånare i Stockholmsregionen är risken stor att utsläppen från konsumtion ökar om inte fler insatser för att minska konsumtionen genomförs. Åtgärder för att minska konsumtionen är till stor del förändrade vanor, vilket inte kan styras med en regional utvecklingsplan. Det bedöms ändå som positivt att planen innehåller ambitioner om att göra det lätt att leva klimatsmart och ta fram metoder för att mäta konsumtion, vilket kan vara till stor nytta för kommunerna.

Masshantering

Enligt förhållningssätten för masshantering ska förutsättningar för hantering av massor utvecklas i nära anslutning till byggprojekt för att minska transporter och plats för infrastruktur. Detta bedöms som positivt ur klimatsynpunkt. Samtidigt bedöms risken för målkonflikter med andra miljöaspekter som stor med strategin om att utveckla utpekade bebyggelseområden.

Sammanfattande bedömning

Det kommer vara svårt att uppnå regionens klimatmål om netto-noll till 2045 trots de höga klimatambitioner som anges i den regionala utvecklingsplanen. För att minska utsläppen och uppnå klimatmålen kommer det även att behövas andra åtgärder. Beslut som fattas av EU, riksdag och regering om styrmedel för till exempel energi och bränslen, utveckling av teknik och minska de konsumtions-baserade utsläppen är av stor betydelse för att klara omställningen.

Planens målsättningar ligger i linje med nationella mål och åtaganden. Förhållningssätt för efterföljande planering finns formulerade för att ge vägledning som bedöms bidra till målen. Den utveckling som beskrivs i planen bedöms påverka utsläppen i både positiv och negativ riktning avseende olika utsläppskällor. Sammantaget bedöms planen varken medföra positiva eller negativa konsekvenser avseende klimatpåverkan.

Risk och klimatanpassning

Risk och säkerhet i samhällsplanering omfattar olika händelser med varierande sannolikhet och konsekvenser. Ett förändrat klimat med mer nederbörd, högre temperaturer och fler extrema väderhändelser kräver klimatanpassning för att minska sårbarhet och skydda bebyggelse och infrastruktur. Utöver klimatrelaterade risker behöver även risker från föroreningar och transporter av farligt gods hanteras i planeringen.

Bedömningsgrunder

Plan- och bygglagen

Enligt plan- och bygglagen 2 kap 5 § ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering. Byggnadsverk ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till risken för olyckor, översvämning och erosion.

Regional handlingsplan för klimatanpassning

Länsstyrelsen i Stockholms län har under år 2024 beslutat om en regional handlingsplan för klimatanpassning. Handlingsplanen innehåller en översiktlig genomgång av sårbarheter i länet och vilka utmaningar som särskilt bör prioriteras under handlingsplanens programperiod mellan åren 2024–2029. Planen innehåller också mål, effektmål samt åtgärder som ska bidra till att effektmålen nås.

Nuläge

SMHI:s klimatanalys för Stockholms län visar att årsmedelnederbörden och förekomsten av kraftiga regn och skyfall kommer att öka med 20–30 procent mot slutet av århundrandet (SMHI, 2015). Analysen visar även att årsmedeltemperaturen kommer att öka med tre till fem grader mot slutet av århundradet. Fler och längre värmeböljor kan ge konsekvenser för en stor andel av befolkningen,

särskilt för äldre personer. Den fysiska planeringen erbjuder möjligheter till en långsiktig och förebyggande klimatanpassning av bebyggelse och infrastruktur. Samhällsviktiga funktioner som sjukhus, vårdhem, skolor och övergripande infrastruktur är extra viktiga att skydda inför risker som härrör från ett förändrat klimat. VA/avfallsanläggningar, el/telenätanläggningar samt industrier med stor miljöpåverkan är också viktiga att skydda mot översvämning, ras och skred.

Enligt Länsstyrelsens kartering av översvämningsrisk vid skyfall finns ett flertal riskområden inom länet. Det finns även flertalet lågpunkter som riskerar att översvämmas vid kraftiga regn. Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit fram en riskhanteringsplan i enlighet med EU:s översvämningsdirektiv som behandlar översvämning från Oxundaån, Tyresån, Bällstaån, Mälaren och Östersjön samt skyfall. Översvämningsrisker till följd av skyfall har gjorts för Botkyrka, Danderyd, Haninge, Järfälla, Lidingö, Nacka, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Sundbyberg, Täby, Upplands Väsby, Vallentuna och Vaxholm.

Länsstyrelsen i Stockholms län har även tagit fram en värmekartläggning baserad på satellitdata som visar högsta uppmätta yttemperatur. Påverkan av värme är som störst i tätorterna, medan den avtar ju längre ut från städer som man kommer i takt med att bebyggelsens täthet avtar. Om en utveckling planeras inom områden som i nuläget utgörs av naturmark påverkar det områdets värmereglerande funktion och markens infiltrationskapacitet vilket kan öka risken för värmeöar och översvämning vid kraftiga skyfall.

Enligt MSB:s och SGI:s kartläggning av regionala riskområden³ finns det risk för ras, skred, erosion och översvämning i flera kommuner i länet. Risk för erosion bedöms som störst längs med kusten och Mälaren, riskområden är särskilt där jorden utgörs av sand och silt.

Förorenade områden är platser som riskerar att skada eller skapa olägenhet för miljön eller människors hälsa. I Stockholms län finns det upp emot 12 000 områden som potentiellt kan vara förorenade. Dessa platser är utspridda i hela länet, men mer koncentrerat kring tätorterna.

Farligt gods transporteras i länet framför allt på väg, men också via järnväg, sjöfart och flyg. På väg sker det framför allt på de större vägarna. Transport av

³ Statens geotekniska institut Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning Hämtat från MSB – Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

farligt gods är lagstadgat. Inom länet finns det även flera verksamheter som klassas som farliga vilka ligger i anslutning till de rekommenderade vägarna för transport av farligt gods.

Effekter och konsekvenser

En markanvändning i enlighet med den regionala utvecklingsplanens intentioner bedöms kunna öka de lokala effekterna av klimatförändringarna negativt.

Täta och hårdgjorda stadsmiljöer ökar risken för översvämningar och att negativa hälsoeffekter uppstår till följd av höga temperaturer. Hur bebyggelse och infrastruktur utformas i genomförandet av planens intentioner kommer ha stor betydelse för riskfrågorna. I den övergripande målbilden och i flera förhållningssätt lyfts bland annat vikten av att arbeta med klimatanpassning. Det bedöms som positivt att även lösningar lyfts för klimatanpassning.

I inledande text om hur plankartan ska tillämpas anges att utförligare bedömning behöver göras i kommande planering för att bland annat säkerställa lämplighet med hänsyn till risk för olyckor, översvämningar och erosion.

De gröna kilarna lyfts som viktiga då de bland annat bidrar till länets klimatanpassning. De övergripande målen i planen är att dessa ska bevaras men bebyggelseutveckling innebär att grönområden tas i anspråk vilket kan förvärra problematiken i många områden. Risken för negativa konsekvenser till följd av klimatförändringar är särskilt stor i bebyggda miljöer.

Det övergripande förhållningssättet för bebyggelsestrukturen är att hänsyn ska tas till översvämningssrisker och andra risker kopplat till förhöjda havsnivåer och nederbördsmonster vid planering av ny bebyggelse. Vid lokalisering av samhällsviktiga funktioner ska särskild hänsyn tas till risk för olyckor, översvämning, ras, skred och erosion. Dagvattenhantering som är anpassad till ett förändrat klimat ska säkerställas. Detta bedöms som positivt och kan leda till att frågor kopplade till risk och klimatanpassning uppmärksammas och hanteras tidigt i kommande planering. Detta kan främst mildra de ökade översvämningssrisker som utbyggnaden medför.

Tätare bebyggelse intill riskfyllda verksamheter och transportleder för farligt gods medför ökade olycksrisker. Transporter av farligt gods är en mellankommunal fråga men beslut om etablering av farlig verksamhet fattas av varje kommun.

Samverkan mellan kommuner är således viktigt för att frågan hanteras på en rimlig nivå. I planen saknas vägledning kring hur detta ska hanteras i den kommande planeringen. Problematiken med att ökade temperaturer och perioder med ihållande värme medför ökade negativa hälsorisker lyfts inte i planen eller i förhållningssätten för bebyggelseutveckling. Detta kan medföra att frågan inte prioriteras vilket kan innebära ökade risker för människors hälsa.

Den regionala utvecklingsplanen innebär bebyggelseutveckling och utökning av infrastruktur vilket i sin tur medför ökade risker i ett förändrat klimat. Vägledning för klimatanpassning fokuseras främst till översvämning, ras, skred och erosion samt förhöjda havsnivåer men saknas för andra klimatrelaterade risker. Sammantaget bedöms planen medföra risk för negativa konsekvenser kopplat till risk och klimatanpassning.

Sociala konsekvenser

Bedömningarna av sociala konsekvenser genomsyras av hänsyn till olika grupper med särskild tyngdpunkt på jämlikhet, det vill säga oavsett faktorer som kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ekonomisk status med mera. För dessa områden är särskilt barnkonventionen, diskrimineringslagen och jämställdhetspolitiska mål vägledande. Hänsyn till likvärdiga⁴ villkor i olika geografier genomsyrar också bedömningarna, inklusive stad-land-perspektiv, stärkt lokal och regional utvecklingskraft. För dessa områden är särskilt landsbygdspolitiska mål och regionalpolitiska mål vägledande.

Hälsa och livsmiljö

Detta avsnitt behandlar rekreation och friluftsliv, luftkvalitet och ljudmiljö, alla viktiga för människors hälsa. Tillgång till gröna miljöer stödjer fysisk aktivitet, återhämtning och sociala möten, medan luftföroreningar kan öka risken för bland annat hjärt- och kärlsjukdomar, luftvägssjukdomar och cancer. Buller påverkar välbefinnandet och kan orsaka sömnstörningar samt ökad risk för exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes.

Bedömningsgrunder

Vid planläggning ska områden och bostäder planeras så att de bildar en god livsmiljö samt främjar en god hälsa för människor som lever och verkar inom området.

Rekreation och friluftsliv – PBL, Folkhälsopolitiska mål, Regionens folkhälso-policy, Sveriges friluftspolitiska mål och Länsstyrelsens Friluftsstrategi

Planens påverkan på rekreativsmöjligheter bedöms utifrån PBL:s bestämmelser (1 kap. 1 § och 2 kap. 3 § p. 2), folkhälsopolitiska mål, särskilt mål 5 om boende och närmiljö, samt Region Stockholms folkhälso-policy. Bedömningen grundas även på Sveriges friluftslivspolitiska mål och Länsstyrelsens Friluftsstrategi, som syftar till att alla ska ha möjlighet att vistas i natur- och kulturmiljöer, uppleva naturen, utöva friluftsliv och främja hälsa och välbefinnande utan att äventyra miljövärden. Strategin betonar jämlika villkor, hållbart nyttjande av naturen och samarbete mellan aktörer för att tillgängliggöra friluftsliv.

Luftkvalitet – PBL och Miljöbalken, Miljökvalitetsnormen för luft

Enligt PBL 2 kap ska miljökvalitetsnormerna i 5 kap. miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. miljöbalken följas vid planläggning.

Den regionala utvecklingsplanens påverkan på luftkvalitet bedöms med stöd av hur väl planen förväntas bidra på ett övergripande till att miljökvalitetsnormen för luft uppfylls. Bedömningen kommer inte göras av huruvida bebyggelseområden och infrastruktur innebär en risk för överskridande då en regionplan inte medger en bedömning på den detaljnivån.

Miljökvalitetsnormer (MKN) för luft är antingen så kallade gränsvärdesnormer för föroreningsnivåer i utomhusluft som inte får överskridas, eller så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. De flesta miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet är gränsvärden som ska följas och som inte får överskridas. Detta gäller till exempel partiklar och kväveoxider. Ett åtgärdsprogram för kväveoxider och partiklar i Stockholms län finns och som tagits fram i dialog med berörda kommuner och Trafikverket (Länstyrelsen, 2023).

⁴ Likvärdiga villkor syftar här till att beakta att olika geografier har olika förutsättningar, utmaningar, möjligheter och behov.

Buller – PBL, MB och Förordning och vägledning om trafikbuller och omgivningsbuller

Såväl PBL som MB utgår från behovet av en god livsmiljö. Människors hälsa har en central betydelse i båda lagarna. PBL medför möjlighet att ”förebygga olägenhet för människors hälsa i fråga om omgivningsbuller” (2 kap. 6a § PBL). De allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken innehåller grundläggande krav som gäller vid tillämpningen av miljöbalken.

Den regionala utvecklingsplanens påverkan på ljudmiljön bedöms med stöd av hur väl den förväntas bidra till att begränsa bullrets skadliga effekter på människors hälsa. Bedömningen kommer inte göras av huruvida bebyggelseutvecklingen uppfyller rådande förordning om trafikbuller med riktvärden vid bostadsbyggnader, då en regionplan inte medger en bedömning på den detaljnivån. Kommuner med fler än 100 000 invånare och Trafikverket utför bullerkartläggningar och utarbetar åtgärdsprogram för att begränsa omgivningsbullrets skadliga effekter på människors hälsa. Detta regleras i förordningen om omgivningsbuller.

Nuläge

Rekreation och friluftsliv

Den regionala grönstrukturen består av tio gröna kilar. De gröna kilarna utgör en sammanhängande struktur av områden med rekreativa värden. De bildar stråk av grönska och vatten i anslutning till bebyggelsestrukturen och ger god tillgång till tätortsnära natur. Stränder längs länets sjöar, vattendrag och kuststräckor innehåller många olika värden och funktioner. De omfattar stora natur- och kulturvärden och erbjuder rekreativmiljöer och aktiviteter såsom bad, båtliv, skridskoåkning och friluftsliv. De gröna kilarna kan långsiktigt förse invånarna och bebyggelseområdena med grönområden. Stora delar av kilarna är av riksintresse för friluftslivet.

Den lokala grönstrukturen består av trädgårdar, bostadsgårdar, större och mindre parker, tätortsnära skogar och gröna stråk. De är betydelsefulla för invånarnas hälsa och välmående genom att de ger möjlighet till bland annat vardagsmotion, återhämtning, mötesplatser samt lekrområden för barn.

Luftkvalitet

I Stockholms län är vägtrafiken den största bidragande faktorn till höga halter av kvävedioxid och partiklar. Exponering för luftföroreningar påverkar folkhälsan negativt och beräknas leda till flera tusen förtida dödsfall i Sverige.

Luften i Stockholmsregionen påverkas både av lokala utsläppskällor och av långväga föroreningar. De luftföroreningar som är vanligast i tätorter är kväveoxider (NO₂) och partiklar (PM10). Den långsiktiga trenden visar att luftkvaliteten i Stockholms län har blivit bättre. Kvävedioxidhalterna har minskat på grund av att äldre dieslbilar (personbilar) successivt fasats ut inom fordonsflottan. Sedan år 2020 uppnås miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid på samtliga mätstationer i länet. Partikelhalterna (PM10) har också minskat på grund av minskad intransport från andra länder och ökad elektrifieringsgrad av fordon, hårdare avgaskrav och minskad dubbdäcksanvändning. Länsstyrelsen bedömer emellertid att ett fortsatt åtgärdsarbete är en förutsättning för att undvika att gränsvärdena överskrids framöver. Minskad dubbdäcksandel och ett transporteffektivt samhälle med goda möjligheter till att gå, cykla och åka kollektivt är viktiga åtgärder för att klara miljö kvalitetsnormer för luft (Länsstyrelsen, 2024).

Buller

Stockholms län är en region som expanderar kraftigt, samtidigt prognostiseras att efterfrågan på transporter kommer att öka. Utan åtgärder medför detta en ökning av ljudnivåerna i regionen och att antalet tysta och rekreativa områden reduceras. Enligt en beräkning baserad på data från år 2015 (2013 för flyg) utsätts nästan en femtedel av befolkningen i Stockholms län för buller som överstiger 55 dB ekvivalent ljudnivå från något av trafikslagen. Vägtrafiken är den dominerande källan, följt av spår- respektive flygtrafik. I alla beräkningar har hänsyn tagits till befintliga bullerskärmar vad gäller väg- och spårtrafik. (Region Stockholm, 2020)

Andelen som störs av trafikbuller i Stockholms län är högre än i landet som helhet. I den regionala miljöhälsoenkäten år 2015 rapporterade 11 procent av befolkningen i Stockholms län att de besvärades mycket eller väldigt mycket av väg-, tåg- eller flygbuller, jämfört med 8 procent sett till hela Sverige. Även andelen sömnstörda är högre i Stockholms län (4,6 procent) än i övriga Sverige (3,4 procent) (Region Stockholm, 2017).

Omgivningsbuller är en av de miljöfaktorer som påverkar flest människor i Stockholms län där flertalet lever i tätorter (Region Stockholm, 2021). Buller är ibland ett problem också utanför tätorterna, framför allt för boende nära stora vägar, järnvägar eller flygplatser. Exponeringen för buller riskerar att öka framöver på grund av ökad urbanisering, bebyggelseutveckling och ökande trafikmängder, men också på grund av att riktvärdena för trafikbuller sänkts vid nybyggnation vilket innebär att bostadsbebyggelse tillåts i högre utsträckning i miljöer med höga ljudnivåer.

Effekter och konsekvenser

I den regionala utvecklingsplanens övergripande inriktningar framgår att en sammanhållen bebyggelsestruktur ska främjas. Det medför att bebyggelseutveckling i första hand föreslås inom redan bebyggda områden som stöttas av kollektivtrafik. Bebyggelseutveckling i kollektivtrafiknära lägen medför ofta ianspråktagande av grönområden som är viktiga ur hälsosynpunkt. En tätare bebyggelsestruktur kan även medföra att aspekter som buller, luftkvalitet och tätortsnära rekreation påverkas negativt.

I planen anges att den sammanhållna bebyggelsestrukturen ska vara utformad med närhet till rekreation och tätortsnära natur som uppmuntrar till rörelse och som fungerar som en buffert mot buller och luftföroreningar. I beskrivningarna av hur plankartan ska användas anges att utförligare bedömning behöver göras i den fortsatta planeringen för att bland annat säkerställa att tilltänkt exploatering är lämplig med hänsyn till människors hälsa och säkerhet samt att miljökvalitetsnormer följs. I det övergripande förhållningssättet för Stockholmsregionens bebyggelse framgår betydelsen av att planera för hälsosamma miljöer avseende buller, luftkvalitet och förorenad mark vilket är positivt. I den regionala utvecklingsplanen tydliggörs att miljökvalitetsnormer för luft och riktvärden för buller behöver hanteras i den kommande planeringen, men det framgår inte hur åtgärder för att miljökvalitetsnormer eller riktvärden ska kunna följas kan hanteras i efterföljande planering.

Det kommer att vara en utmaning att bygga sammanhållet i kollektivtrafiknära lägen och samtidigt främja hälsosamma miljöer avseende buller och luft i dessa områden. Samtidigt medför utveckling av bebyggelse i nära anslutning till kollektivtrafik att fler sannolikt kommer att resa med kollektivtrafik, vilket kan medföra positiva effekter för luft och buller.

Det är positivt att den regionala utvecklingsplanen lyfter de gröna kilarna som viktiga för det regionala friluftslivet och människors hälsa. Detta kan leda till att stora sammanhängande områden bevaras och tillgängliggörs om planens intentioner följs. Den lokala grönstrukturen i bebyggelsen har stor betydelse för människors hälsa i form av rekreation. I planen saknas övergripande förhållningssätt för hänsyn till rekreativa värden och tillgång till lokala parker och grönområden. Det finns en risk att dessa kan komma att tolkas som större sammanhängande grönområden, vilket skulle medföra en risk att små grönytor som exempelvis skogsdungar riskerar att påverkas negativt.

Sammantaget bedöms den regionala utvecklingsplanen medföra risk för negativa konsekvenser med avseende på buller och luft, framför allt från trafik. Planen bedöms även innebära risk för negativa konsekvenser för den lokala grönstrukturen och tillgång till tätortsnära rekreation i bebyggelseområden.

Vardagsliv och levande samhällen

Detta avsnitt bedömer hur den regionala utvecklingsplanen kan bidra till goda livsmiljöer med jämlik tillgång till vardagliga målpunkter, service och ett varierat bostadsutbud. Äldre är en viktig grupp att beakta, särskilt vad gäller närhet till service och funktioner som utbildning, arbete, mötesplatser samt rekreations- och fritidsområden. Bedömningarna fokuserar på de miljöer där människor lever sina vardagsliv, vilket innebär en lokal geografisk skala.

Bedömningsgrunder

Regionalpolitiska mål, Landsbygdspolitiska mål, Stadsutvecklingspolitiska mål och Folkhälsopolitiska mål

Bedömningsgrunderna inom vardagsliv och levande samhällen tar stöd av mål inom den regionala utvecklingspolitiken, landsbygdspolitiken, stadsutvecklingspolitiken och folkhälsopolitiken. För den regionala utvecklingspolitiken är det strategiska området *Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet* särskilt relevant.

Det innefattar att skapa hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer, med god samhällsplanering och tillgång till kommersiell och offentlig service. För landsbygdspolitiken är särskilt delmålet *Likvärdiga förutsättningar* relevant, som säger att människor ska ha likvärdiga förutsättningar att arbeta, bo och leva i landsbygderna, vilket innefattar tillgång till kommersiell och offentlig service, utbildning och infrastruktur. Mål för stadsutvecklingspolitiken beskriver att städer utifrån sina förutsättningar ska utvecklas till levande, trygga och robusta livsmiljöer där människor trivs och vill vistas. I detta ingår att skapa närhet som gör det enkelt att leva sitt vardagsliv och ta sig fram med hållbara transporter. En hållbar stad har också goda kopplingar till kringliggande områden och landsbygder, vilket är viktigt för utvecklingen i ett regionalt perspektiv. Målområde 5 inom folkhälsopolitiken tar slutligen sikte på att skapa tillgång till fullgoda och ekonomiskt överkomliga bostäder, med socialt hållbara bostadsområden och sunda boendemiljöer på jämlika villkor.

Nuläge

Stockholmsregionens befolkning beräknas att fortsätta öka, vilket innebär en ökad efterfrågan på bostäder, välfärdstjänster, samhällsservice, kultur och andra nödvändiga strukturer för goda livsmiljöer. I takt med att Stockholmsregionens befolkning ökar behöver tillgång till vardagliga målpunkter såsom utbildning, arbete, sociala mötesplatser och fritids- och rekreationsområden möjliggöras, oavsett var invånare bor. En central utmaning är att tillgången till bostäder inte ökar i samma takt som befolkningen, samtidigt som konkurrens om mark ökar och olika intressen behöver vägas mot varandra.

De områden där människor bor och lever sina vardagliga liv påverkas i hög grad av kommunernas planering. Samtidigt är det regionala perspektivet viktigt för att lyfta fram utvecklingsbehov som bidrar till mer jämlika och likvärdiga förutsättningar i hela regionen, inklusive för barn och unga.

Effekter och konsekvenser

En del av den regionala utvecklingsplanens vision är att skapa en jämlik, trygg och inkluderande region med god livsmiljö. Flera intentioner bakom visionen överensstämmer väl med målsättningar för vardagsliv och levande samhällen. Bland annat att livsmiljöer ska vara goda och möjligheterna jämlika och

jämställda. Det ska också finnas goda möjligheter att få en bostad i attraktiva boendemiljöer, med likvärdig tillgång till samhällsservice, kollektivtrafik, parker, idrott och kultur, vilket bedöms som positivt. Det är positivt att barnperspektiv och stad-land-relationer lyfts fram.

Två mål är särskilt relevanta. Det första är målet om att bostadsförsörjningen i Stockholmsregionen ska möta invånarnas behov och förutsättningar. Det andra målet är att utvecklingen av den rumsliga strukturen i Stockholmregionen ska vara hållbar och bidra till goda livsmiljöer och näringslivsutveckling.

Under målet för bostadsförsörjningen beskrivs att en god bostad är en grundläggande förutsättning för människors välmående och att olika storlekar, upp-låtelseformer och prisnivåer behövs för att möta olika behov och livssituationer. Vidare beskrivs att regionens aktörer behöver arbeta för att det demografiska behovet av tillkommande bostäder säkerställs och att bostadsbristen minskar. Det är positivt att flera perspektiv lyfts fram, såsom att möjliggöra för unga att flytta hemifrån och att beakta skillnader mellan kvinnors och mäns inkomst-nivåer. Det är också positivt att en beräkning av demografiskt bostadsbehov finns att tillgå i bilaga, som förtydligar förutsättningar och behov i olika kommuner.

Under målet för utveckling av den rumsliga strukturen framhävs behov av att möjliggöra närhet för alla invånare till välfärdstjänster, service, kultur, idrott, rekreation och väl gestaltade miljöer. Det framhävs också behov av att stärka förutsättningar för levande landsbygder och skärgårdsmiljöer, genom att skapa underlag för kollektivtrafik och utveckling av lokalt näringsliv och samhällsservice. Det är positivt att likvärdig tillgång till vardagliga målpunkter och service lyfts fram, inklusive stad-land-perspektiv. Hänsyn till olika grupper skulle kunna stärkas genomgående, exempelvis genom att peka på behov av tillgång till olika typer av målpunkter och service hos olika målgrupper. Detta för att säkerställa tillgången för olika grupper oavsett faktorer som kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ekonomisk status, med mera.

Den kollektivtrafiknära stadsutvecklingen som föreslås kan medföra bebyggelseutveckling inom flera befintliga bostadsområden. Detta kan visserligen förbättra tillgången till vardagliga målpunkter och service, vilket är positivt, men det kan också leda till mindre ytor och sämre förutsättningar för sociala mötesplatser och områden för fritid och rekreation. Barn och unga, äldre samt personer med funktionsnedsättning utgör en särskilt känslig grupp i detta sammanhang.

Det är positivt att planen belyser behovet av att hantera målkonflikter likt dessa i samverkan mellan kommuner, regioner, kollektivtrafikoperatörer och fastighetsutvecklare.

Stockholmsregionens rumsliga inriktning, med tillhörande förhållningssätt och plankarta, ger ytterligare vägledning för att skapa goda förutsättningar för vardagsliv och levande samhällen. Framför allt utveckling av den regionala bebyggelsestrukturen. Övergripande förhållningssätt tar bland annat hänsyn till att planera för ett blandat bostadsbestånd och att tillämpa barnperspektivet vid all planering av ny bebyggelse, vilket är positivt. Bebyggelseägen lokalastadskärnor, landsbygdsnoder, serviceorter och kärnöar bedöms vara särskilt relevanta för vardagsliv och levande samhällen.

Planens förhållningssätt för de olika bebyggelseägen bedöms bidra till målluppfyllelse kopplat till att stärka likvärdig tillgång till vardagliga målpunkter och service. Detta eftersom en utveckling i dessa lägen skapar större närhet till viktiga funktioner för fler människor. Perspektiv från olika grupper oavsett faktorer som kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ekonomisk status, med mera skulle kunna stärkas. Bostäder benämns genomgående men övergripande, och framför allt kopplat till lokalisering av bostäder. Planen saknar även skrivningar om vikten av att fortsatt arbeta för trygga arbetsvillkor och för tillgång till arbete, vilket bedöms som viktigt för att främja trygghet och hållbarhet i vardagslivet.

Det är positivt att förhållningssätten för bebyggelseutveckling pekar på behovet av att planera och bygga utifrån olika platsers karaktär. Detta kan stärka lokala värden och bidra till goda livsmiljöer utifrån varierade förutsättningar och behov. I praktiken innebär det samtidigt att planeringen i hög grad förverkligas i efterföljande led, där framför allt kommunerna har mandat. Detta medför att konsekvenser i mångt och mycket är beroende av hur kommunerna väljer att agera i genomförandet av planens intentioner.

Sammantaget bedöms den regionala utvecklingsplanen i stort bidra till målluppfyllelse för aspekten "Vardagsliv och levande samhällen". Nivån anses vara lämplig, eftersom utvecklingen behöver förverkligas i efterföljande planering och anpassas till lokala förutsättningar och behov. Det är i detta sammanhang positivt att planen innehåller ett kapitel med förslag på hur regionens aktörer ska samverka, eftersom tydliga och systematiska arbetsätt och forum ökar möjligheterna att förverkliga den regionala utvecklingsplanens intentioner.

Mobilitet och tillgänglighet

Detta avsnitt bedömer hur den regionala utvecklingsplanen kan stärka jämlika möjligheter att förflytta sig och nå viktiga målpunkter både inom och utanför regionen. Tillgänglighet avser här en grundläggande och användbar mobilitet för alla, med särskilt hänsyn till jämställdhet, äldre, personer med funktionsnedsättning samt barn och unga. Bedömningen omfattar även hur planen bidrar till att stärka funktionella samband mellan exempelvis boende, arbete och skola samt hur rumsliga barriärer som större vägar, järnvägar och vatten kan överbryggas.

Bedömningsgrunder

Regionalpolitiska mål, Transportpolitiska mål och Landsbygdspolitiska mål

Bedömningsgrunderna inom mobilitet och tillgänglighet tar stöd av mål inom den regionala utvecklingspolitiken, transportpolitiken och landsbygdspolitiken. För den regionala utvecklingspolitiken är det strategiska området *Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet* särskilt relevant.

Det inkluderar att skapa tillgänglighet genom hållbara transportsystem, där utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet. Detta i linje med transportpolitikens funktionsmål, som också beskriver att särskild hänsyn ska tas till jämställdhet och möjligheter för personer med funktionsnedsättning och barn att använda transportsystemet på ett säkert sätt. Funktionsmålet innefattar även att skapa förutsättningar för resenärer att välja kollektivtrafik, gång och cykel. Landsbygdspolitikens delmål *Likvärdiga förutsättningar* är också relevant för bedömning av mobilitet och tillgänglighet, utifrån regional och storregional tillgänglighet och tillgång till infrastruktur i landsbygderna.

Nuläge

Länen i östra Mellansverige utgör i flera avseenden en sammanlänkad enhet i form av väl integrerade arbets-, utbildnings- och bostadsmarknader. Många invånare i Stockholmsregionen förflyttar sig regelbundet över kommun- och

länsgränser för att nå viktiga funktioner. För att detta ska vara möjligt utgör transportinfrastrukturen en grundläggande förutsättning. Placeringen av ny infrastruktur samt underhållet och utvecklingen av befintlig infrastruktur påverkar hur invånarna rör sig och möts. Det skapar också förutsättningar för utveckling i olika geografiska områden.

Tidigare och nuvarande regionala utvecklingsplan bygger på en flerkärnig struktur med en central regionkärna och åtta regionala stadskärnor. Syftet med den flerkärniga strukturen är att avlasta och komplettera den centrala regionkärnan och att bidra till en ökad närhet och tillgänglighet till viktiga funktioner. De olika kärnorna fungerar som nav för viktiga funktioner som större arbetsplatser, utbildning, vård, samhällsservice, kultur och idrott och är placerade vid några av regionens större knutpunkter i transportsystemet.

Effekter och konsekvenser

Visionen att skapa en jämlik, trygg och inkluderande region med god livsmiljö är relevant även för aspekten mobilitet och tillgänglighet. Särskilt utifrån att skapa goda möjligheter till utbildning, arbete, vidareutbildning och företagande. Visionen om en tillgänglig, resurseffektiv och robust region utan klimatpåverkande utsläpp är också relevant. Detta inkluderar att Stockholmsregionen ska ha hög tillgänglighet både inom och utanför regionen, med ett robust och effektivt transportsystem som gör det enkelt och smidigt att resa.

Två mål är särskilt relevanta. Det första är målet om att utvecklingen av den rumsliga strukturen i Stockholmsregionen ska vara hållbar och bidra till goda livsmiljöer och näringslivsutveckling. Det andra målet är att Stockholmsregionen ska ha ett resurseffektivt och hållbart transportsystem som ökar tillgängligheten för invånare och näringsliv.

Under målet för utveckling av den rumsliga strukturen framhålls att en sammanhållen och flerkärnig struktur ökar närheten till arbetsplatser, utbildning, vård, kultur, natur och rekreation. Vidare beskrivs att samplanering av bebyggelse och kollektivtrafik ska främjas, där de regionala stadskärnorna utgör nav för viktiga funktioner och möjliggör ett mer hållbart resande. Det lyfts också att landsbygder och skärgårdsmiljöer är viktiga för Stockholmsregionens attraktionskraft och att stad-land-kopplingar behöver stärkas. Det är positivt att den flerkärniga strukturen tar sikte på att öka närhet till viktiga funktioner för invånare. Detta kan stärka funktionella samband inom och utanför regionen och

bidra till ökad mobilitet och tillgänglighet för fler människor. Det är också positivt att ett hållbart resande förordas och att planen lyfter förhållningssätt kopplade till funktionsrättsperspektivet vid utveckling av transportsystemet. Däremot kan hänsyn till olika grupper oavsett faktorer som kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ekonomisk status, med mera stärkas.

Under målet för ett resurseffektivt och hållbart transportsystem framhålls att transportsystemet kopplar ihop regionen och möjliggör för invånare att ta sig till arbete, utträta ärenden och utöva fritidsintressen. Vidare tar målet sikte på att öka andelen kollektiva och hållbara transporter samt att förbättra tillgängligheten i transportsystemet. Det är positivt att planen pekar ut behovet av att öka resande med gång-, cykel- och kollektivtrafik. Det är också positivt att planen identifierar behov av tillgänglighetsförbättringar, även om dessa inte specificeras.

Stockholmsregionens rumsliga inriktning, med tillhörande förhållningssätt och plankarta, ger ytterligare vägledning för att skapa goda förutsättningar för mobilitet och tillgänglighet. Detta gäller både utvecklingen av den regionala bebyggelsestrukturen och det regionala transportsystemet.

För den regionala bebyggelsestrukturen är bebyggelselägena inom den centrala regionkärnan och de regionala stadskärnorna särskilt relevanta. Förhållningssätten tar sikte på att skapa bättre regional tillgänglighet till viktiga funktioner inom och utanför länet. Det är positivt att viktiga regionala funktioner konkretiseras, såsom högre utbildning, specialistvård, sjukhus, kultur och idrott. Det är också positivt att de olika kärnornas identiteter och profiler lyfts fram som viktiga i utvecklingen, vilket stärker lokal och regional utvecklingskraft.

För det regionala transportsystemet visar plankartan befintlig infrastruktur samt planerad utveckling av transportsystemet på medellång sikt. Det beskrivs att planerad utveckling kommer att tillföra ett betydande tillskott till länets transportsystem, vilket ökar tillgängligheten inom och utanför länet. Det är positivt att de övergripande förhållningssätten lyfter behovet av att samplanera transportsystemets utveckling med bebyggelsestruktur och annan markanvändning samt behovet av att motverka och bygga bort barriärer för att förbättra den fysiska integrationen mellan olika områden.

Förhållningssätt kopplat till de specifika kategorierna inom det regionala transportsystemet konkretiserar och utvecklar behov och inriktningar som kan bidra till likvärdiga möjligheter för invånare att förflytta sig och nå viktiga

målpunkter. De tar också sikte på att skapa förutsättningar att välja kollektivtrafik, gång och cykel samt att minska barriärer mellan områden, vilket är positivt.

Det är positivt att Region Stockholm har ansvar för kollektivtrafikplaneringen och länstransportplanen, vilket stärker förutsättningarna att direkt stödja planens intentioner. Fokuset i planen är att ge alla invånare en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet, vilket är positivt. Däremot skulle planen kunna belysa behovet av särskild hänsyn kopplat till jämställdhet och möjligheter för barn att använda transportsystemet på ett säkert sätt, i linje med transportpolitikens funktionsmål. Dessa perspektiv är viktiga för att uppnå en högre grad av mobilitet och tillgänglighet för vissa grupper. Sammantaget bedöms den regionala utvecklingsplanen i stort bidra till måluppfyllelse för mobilitet och tillgänglighet.

Inkludering, trygghet och social sammanhållning

Detta avsnitt bedömer hur den regionala utvecklingsplanen kan främja inkludering, delaktighet, trygghet och social sammanhållning. Det omfattar både vilka grupper och aktörer som deltagit i remiss- och samrådsprocesser och om planen skapar bättre förutsättningar för inflytande och delaktighet. Bedömningen rör också hur offentliga miljöer kan utformas för att stärka trygghet, säkerhet och social sammanhållning.

Bedömningsgrunder

Regionalpolitiska mål, Stadsutvecklingspolitiska mål och Folkhälsopolitiska mål

Bedömningsgrunderna inom inkludering, trygghet och social sammanhållning tar stöd av mål inom den regionala utvecklingspolitiken, stadsutvecklingspolitiken och folkhälsopolitiken. För den regionala utvecklingspolitiken lyfter det strategiska området *Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet* att alla människor ska ha likvärdiga förutsättningar att forma sitt liv efter egen förmåga och vilja, goda förutsättningar att nå inflytande och att samhällen ska vara demokratiska och inkluderande. Stadsutvecklingspolitiska mål lyfter

att städer ska vara inkluderande och tillgängliga för alla, oavsett bakgrund, kön, ålder eller funktionsnedsättning. Vidare ska stadsmiljöer utformas för att bidra till ökad trygghet, säkerhet och social sammanhållning. Folkhälsopolitikens målområde 7 tar slutligen sikte på att skapa ett jämlikt deltagande i demokratin och det civila samhället, samt att öka kontroll, inflytande och delaktighet för vissa individer och grupper.

Nuläge

Människorna är Stockholmsregionens främsta tillgång och goda livsvillkor är grunden för en positiv utveckling i hela länet. Idag finns stora inomregionala skillnader, där var fjärde invånare lever i områden med socioekonomiska utmaningar. Det finns idag utmaningar kopplade till strukturell ojämlikhet gällande olika samhällsgrupper som exempelvis kvinnor, nationella minoriteter, äldre eller personer med funktionsnedsättning. Detta tar sig i uttryck i samhällsutmaningar som boendesegregation, otrygghet och sämre tillgång till samhällsservice.

Goda livsvillkor, det vill säga förutsättningar att leva ett liv med trygghet, delaktighet, värdighet och möjlighet att utvecklas, gör att fler kan ta del av regionens utbud av kultur, natur- och kulturmiljöer. Detta gynnar sammanhållning, tillit, öppenhet, trygghet och samhällsutveckling i stort.

Under det senaste decenniet har Stockholmsregionen utmanats av en ny och mer organiserad brottslighet med en ökad upplevelse av otrygghet som följd. Det kan få konsekvenser i form av minskat förtroende för de demokratiska institutionerna och på sikt påverka Stockholmsregionens attraktivitet. Tillit till varandra och samhället i stort är viktigt för att öka upplevelsen av trygghet. Alla människors möjligheter att se sig själva som en del av, och delta i, samhället utgör viktiga förutsättningar för demokratin. Det är också viktigt att barn och unga har möjligheter att göra sina röster hörda.

Effekter och konsekvenser

Framtagandet av den regionala utvecklingsplanen bygger på en rad dialoger, möten, samråd och intervjuer med olika aktörer, grupper och sektorer, vilket är positivt för ökad inkludering och delaktighet. Den breda representationen skapar också bättre förutsättningar för att fler aktörer ställer sig bakom den utveckling som planen förespråkar. Det är positivt att en särskild samrådsaktivitet anordnades för unga i regionen genom initiativet "Unga Regionutvecklare", eftersom

denna grupp traditionellt inte deltar i ordinarie samråds- och remissaktiviteter i hög utsträckning.

När det gäller innehållet i den regionala utvecklingsplanen är visionen att skapa en jämlik, trygg och inkluderande region med god livsmiljö relevant även för aspekten inkludering, trygghet och social sammanhållning. Särskilt utifrån att människor ska kunna förverkliga sina drömmar, vara delaktiga i samhället utifrån förmåga och att samhällsklimatet ska vara öppet och inkluderande med hög delaktighet och tillit. Vidare ska demokratin vara stark, där varje invånare har inflytande och möjlighet att påverka sin livssituation. Det lyfts också att människor ska vara fria och trygga.

Flera av de områden som är utpekade som regional stadskärna utanför centrala regionkärnan präglas idag enligt livsvillkorindex av socioekonomiska utmaningar. De regionala stadskärnorna ska utgöra målpunkter för centrala funktioner vilket bedöms medföra att arbetsplatser, utbildning, vård och kultur ökar i dessa områden. På sikt kan detta bidra till ökad trygghet och fler möjligheter till delaktighet för utsatta grupper. Det bedöms huvudsakligen som positivt att planen pekar ut dessa områden för utveckling. Samtidigt riskerar andra aspekter, kopplat till exempelvis buller, värme och tillgång till grönområden, att påverkas negativt i dessa områden vilket är negativt även ur ett jämlikhetsperspektiv.

Två mål är särskilt relevanta för aspekten. Det första är målet att demokratin i Stockholmsregionen ska vara stark och att invånarna ska uppleva en hög grad av delaktighet, tillit och trygghet. Det andra målet är att folkhälsan i Stockholmsregionen ska vara god och jämlik.

Under målet för demokrati, delaktighet, tillit och trygghet beskrivs att invånarens möjligheter att engagera sig i civilsamhället och föreningslivet behöver stärkas och att delaktighet och tillit för samhällets institutioner behöver öka. Målet uppger också att hög trygghet och ett öppet och inkluderande samhällsklimat lägger en viktig grund för utvecklingen. Det konkretiseras att grundfinansiering av kultur, folkbildning och föreningsliv behöver möjliggöras och att brottsförbyggande och trygghetsskapande insatser behöver prioriteras.

Det är positivt att planen lyfter konkreta åtgärder som möjliggör eftersträvningsvärd utveckling. Det är också positivt att planen lyfter att olika människor har olika möjligheter att vara delaktiga till följd av ekonomiska och sociala faktorer som utbildningsnivå och inkomst, vilket skiljer sig mellan olika bostadsområden idag. Målet bedöms ta hänsyn till att främja likvärdiga villkor i olika delar av

regionen. Det bedöms som positivt att planen anger förhållningssätt om att planera för trygga miljöer utifrån olika sårbara gruppers behov såsom barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. Däremot skulle hänsyn till olika grupper oavsett faktorer som kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ekonomisk status, med mera kunna stärkas. Planen saknar även skrivningar om vikten av att fortsatt arbeta för trygga arbetsvillkor, vilket bedöms som viktigt för att främja inkludering och social trygghet i vardagslivet.

Under målet för jämlik folkhälsa beskrivs att förutsättningar för utbildning, jobb, goda bostäder och sociala nätverk i områden med sårbara livsvillkor behöver stärkas. Vikten av att planera för trygga livsmiljöer framhävs också, samt alla barns rätt till en likvärdig skola och en utbildning av hög kvalitet. Även dessa perspektiv är viktiga för att uppnå ökad inkludering, trygghet och social sammanhållning. Det är särskilt relevant att betona trygghetsskapande åtgärder för barn och unga, som är en särskilt sårbar grupp. Även äldre utgör en viktig grupp att ta hänsyn till. Barnperspektiv lyfts delvis inom övergripande förhållningssätt för all bebyggelseutveckling, som beskriver att attraktiva livsmiljöer kännetecknas av att de är trygga och inkluderande för alla, där barnens perspektiv i samhället har beaktats.

Måluppfyllelse kopplat till inkludering, trygghet och social sammanhållning bedöms kantas av särskilt stor komplexitet och vara beroende av god samverkan mellan ett brett nätverk av aktörer. Därför blir det särskilt viktigt att tydliggöra vilka aktörer som behöver samverka och hur. Den breda representationen i inkomna remissvar och samrådsaktiviteter bedöms kunna stärka förutsättningarna för att många aktörer i länet ställer sig bakom de intentioner som planen beskriver, vilket är positivt. Sammantaget bedöms den regionala utvecklingsplanen bidra till måluppfyllelse för ökad inkludering, trygghet och social sammanhållning.

Ekonomiska konsekvenser

Bedömningarna av ekonomiska konsekvenser utgår från hållbarhetsmål om "Förutsättningar för näringslivet" och "Långsiktigt hållbar tillväxt" samt miljöbalkens bestämmelser om hushållning. I bedömningarna utgör målet "Förutsättningar för näringslivet" och "Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt" enskilda aspekter, medan målet om "Långsiktigt hållbar tillväxt" har brutits ner i två aspekter: "Balans i offentlig ekonomi" och "Effektivt nyttjande av bebyggd miljö".

I "Förutsättningar för näringslivet" bedöms bland annat Stockholmsregionens attraktivitet för företagande, förutsättningar för kompetensförsörjning och tillgång till marknader. "Balans i offentlig ekonomi" handlar om förutsättningarna för framtida skatteintäkter och att offentliga investeringar är väl avvägda. "Effektivt nyttjande av bebyggd miljö" har beröringspunkter med miljöaspekten "Hushållning med mark, vatten och fysisk miljö", men fokuserar på resurs-effektivitet i bebyggd miljö. En närmare beskrivning av aspekterna ges under respektive rubrik nedan.

Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

God hushållning med mark och vatten utgår från miljöbalkens bestämmelser, där markanvändning som främjar långsiktigt hållbara allmänna intressen ska prioriteras, särskilt områden viktiga för jord- och skogsbruk eller utvinning av värdefulla resurser. Hushållning är också ett centralt perspektiv i miljöbedömningar och innebär att naturresurser, både ändliga och förnybara, används effektivt och

miljöanpassat så att de kan bevaras för framtida generationer. Odlingsbar mark är en särskilt begränsad resurs som vid god förvaltning kan generera livsmedel, energi och foder under mycket lång tid.

Bedömningsgrunder

Miljöbalken

Miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten ska tillämpas i planeringen. Enligt 2 kap 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Jord- och skogsbruk är enligt 3 kap. 4 § miljöbalken av nationell betydelse. Enligt bestämmelserna i 3 kap. 4 § är markens brukningsvärde centralt för bevarandeintresset. Det är således jord- och skogsbruksnäringen som är av nationellt intresse, inte enbart marken. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för anläggningar som tillgodoser väsentliga samhällsintressen om detta behov inte kan tillgodoses tillfredsställande på annan plats. Skogsbruksmark ska så långt som det är möjligt skyddas från åtgärder som försvårar ett rationellt skogsbruk.

Nuläge

I Stockholms län minskar arealen jordbruksmark succesivt varje år⁵ och de senaste 10 åren har den minskat med drygt sex procent. Av länets yta utgör drygt 13 procent (12 procent åkermark och drygt 1,6 procent ängs- och betesmark) jordbruksmark. Drygt hälften av all landyta i länet består av skogsmark, varav drygt 85 procent utgörs av produktiv skogsmark.

⁵ Jordbruksmarkens värden. Jordbruksverket, 2020

Mälaren, kust- och skärgårdsområdena samt de större grundvattenförande grusåsarna har stor betydelse för regional vattentillgång och dricksvattenförsörjning. Vattentillgångar som är viktiga för vattenförsörjningen behöver skyddas. Samtliga allmänna vattentäkter och övriga större vattentäkter bör därför ha vattenskyddsområde. Syftet med vattenskyddsområden är att skydda vattentillgångarna mot verksamheter som kan påverka vattnets kvalitet och kvantitet negativt. För de allmänna vattentäkterna i Stockholms län finns idag vattenskyddsområden inrättade för fem yt- respektive 36 grundvattentäkter. Det saknas fortfarande skydd för en yt- respektive sju grundvattentäkter. Den totala andelen allmänna vattentäkter i Stockholms län som omfattas av vattenskyddsområden uppgår år 2023 till 83,7 procent. Av länets samlade allmänna vattenuttag kommer 99,5 procent från täkter som ligger inom ett vattenskyddsområde.

Sjöar och grusåsar med god grundvattentillgång är viktiga naturresurser och har stor betydelse för regionens vattenförsörjning. Delar av regionens grusåsar pekas ut som riksintressen för vattenförsörjningen.

Mälaren har av Fiskeriverket (numera Havs- och vattenmyndigheten) i sin helhet utsetts som riksintresseområde för fiskerinäringen. I skriften Områden av riksintresse för yrkesfisket (2006:1) anges att alla insjöar som hyser minst två yrkesverksamma fiskare bör klassas som riksintressen. De vattenområden som anses utgöra riksintressen är fångstplatser med omfattande fiskeaktivitet samt lek- och uppväxtområden för kommersiellt viktiga arter. Då det saknas information i tillräcklig grad angående fångstplatser i de stora insjöarna måste hela vattenområdet (i det här fallet Mälaren) anses vara ett riksintresse. Det finns även fem områden i Östersjön som utgör riksintresse för yrkesfisket. Inom Stockholmsregionen finns det fem områden som utgör riksintresse för vattenförsörjning. Det finns även fem områden som utgör riksintresse för energiproduktion och som lämpar sig för vindbruk. Samtliga dessa områden ligger ute till havs.

Effekter och konsekvenser

Den regionala utvecklingsplanens övergripande intention är att bebyggelseutvecklingen främst ska ske genom sammanhållen struktur och att ny

bebyggelse ska tillkomma nära befintliga bebyggelseområden, även i landsbygd och skärgård. Detta minskar ianspråktagande av mark som är bättre lämpad för andra ändamål. God hushållning innebär att mark- och vattenområden används för mest lämpliga ändamål utifrån läge, beskaffenhet och behov. Varje ny exploatering ska bedömas i sitt sammanhang. På regionplanenivå handlar god hushållning om att långsiktigt skydda omistliga värden och ge strukturskapande element en ändamålsenlig funktion och placering i ett lokalt, regionalt och storregionalt perspektiv.

Jord- och skogsbruksmark är av nationell betydelse vilket innebär att mark som har betydelse för jordbruk och skogsnäringen och som ger förutsättningar för rationell drift ska skyddas mot åtgärder som påverkar brukandet. I den regionala utvecklingsplanen finns både övergripande förhållningssätt samt för kategorierna övriga bebyggelseområden och landsbygder utanför den prioriterade bebyggelsestrukturen, där både exploatering och fragmentering av jordbruksmark och den regionala grönstrukturen ska undvikas samt att de areella näringarnas behov av utrymme ska beaktas. Detta är positivt och bedöms ge god vägledning för kommunerna i kommande planering. Då planen inte pekar ut vilka av de regionalt prioriterade bebyggelseområdena som sammanfaller med jord- eller skogsbruksmark finns det emellertid risk att värden går förlorade när det inte är tydligt vad som ska värnas eller undvikas. Detta är därför viktigt att beakta i genomförandet av planens intentioner.

Den regionala utvecklingsplanens övergripande intentioner kommer att medföra målkonflikter i regionalt prioriterade bebyggelseområden och på landsbygden. Avvägningar mellan bebyggelse och jordbruksmark kommer behöva göras i kommande planering. En viss utveckling av bebyggelse kan antas ske på jordbruksmark. Omvandling av jordbruksmark för bebyggelse är inte endast en fråga om markanvändningens lämplighet, som den beskrivs i PBL. Enligt reglering i miljöbalken⁶ måste kommunen även visa i vilken mån det finns väsentliga samhällsintressen som endast kan tillgodoses genom att ianspråkta jordbruksmarken.

Utveckling i enlighet med den regionala utvecklingsplanens övergripande intentioner kommer medföra ett ökat behov av berg- och grusmaterial för

⁶ Miljöbalken 3 kap, 4 §: Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

konstruktions- och markförberedande arbeten i regionen. För att nå en god hushållning med naturresurser bör återanvändning av befintliga utvunna resurser möjliggöras och underlättas. Enligt den regionala utvecklingsplanen ska lösningar som använder sig av befintlig bebyggelse i stället för att bygga med nya byggmaterial prioriteras. Vidare ska åtgärder för en cirkulär plan- och byggprocess där återbrukade material används utvecklas.

Stockholms län har i dag god tillgång till dricksvatten. Mälarens funktion som dricksvattentäkt är god och säkerställer behovet av dricksvatten. När fler förväntas bo i Stockholmsregionen i framtiden är det viktigt att säkerställa en god vattenförsörjning. Enligt planen ska lämpliga ytor för utbyggnad av produktion och distribution av dricksvatten säkerställas. Vidare lyfts bland annat att befintliga vattenverk av regional betydelse ska behållas och utvecklas. Tillgången till dricksvatten i hälso- och sjukvården samt annan samhällsviktig verksamhet ska säkerställas vid höjd beredskap och krig. Inga ytor som är i behov av nya vattenskyddsområden pekas ut i planen men förhållningssättet är att vid behov ska ytterligare vattenskyddsområden inrättas för att säkerställa den långsiktiga regionala och lokala vattenförsörjningen.

Ingen utveckling planeras i områdena som utgör riksintresse för yrkesfiske eller energiproduktion. Planen medger viss utveckling i nära anslutning till utpekade riksintressen för vattenförsörjning. Det bedöms därmed finnas viss risk för indirekt påverkan på anläggningarna beroende på vilken typ av bebyggelse som tillåts i kommande planeringsskeden. Förutsatt att de förhållningssätt som anges i den regionala utvecklingsplanen för att främja en robust vattenförsörjning följs i efterkommande planering, bedöms riksintresset för vattenförsörjning som helhet inte att påverkas.

Utveckling i enlighet med planens intentioner kan medföra ianspråktagande av både skogsbruksmark och till viss del jordbruksmark, vilket innebär irreversibla effekter för markens produktivitet. Sett till länet som helhet är det en liten andel av skogs- och jordbruksmarken som bedöms kunna påverkas av ny bebyggelse. Huvudinriktningen för planeringen inom regionen är att tillgodose tillväxten genom bebyggelseutveckling i befintliga tätorter, vilket kan leda till ett effektivt nyttjande av marken och begränsa ianspråktagandet av mark som är bättre lämpad för annan användning. Det finns övergripande ställningstaganden kopplat till hushållning med naturresurser, bland annat för jordbruksmark, vatten, berg- och

grusmaterial, samt om effektivt nyttjande av resurser genom cirkularitet vilka bedöms mildra negativa effekter.

Sammantaget bedöms planen kunna medföra risk för små negativa konsekvenser för regionens hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt.

Förutsättningar för näringslivet

En mångfald av företag skapar arbetstillfällen, service och ett dynamiskt näringsliv som gör regionen attraktiv och kan locka nya invånare. Bostadsförsörjningen är central för att möjliggöra denna utveckling, liksom samspelet mellan transportsystemet, arbetsplatser och befolkning. Ett väl fungerande transportsystem skapar tillgänglighet till viktiga målpunkter, stärker arbetsmarknadens matchning och möjliggör både varudistribution och regionala och internationella kontakter.

Bedömningsgrunder

Regeringens mål för närings- och tillväxtpolitiken och Transportpolitikens funktionsmål

Vid bedömningen lyfts särskilt samspelet mellan transportsystemet, arbetsplatser och bostäder. Transportsystemet har en viktig roll genom att det bidrar till tillgänglighet till olika målpunkter. Transportsystemets utvecklingskraft är något som även poängteras av såväl regeringens mål för närings- och tillväxtpolitiken som transportpolitikens funktionsmål. När tillgängligheten förbättras inom och mellan regioner, bidrar det å ena sidan till förbättrad tillgänglighet till arbetskraft och å den andra sidan till att befolkningen kan nå fler arbetsplatser. Genom detta förbättras möjligheterna för företag att hitta rätt arbetskraft och för människor att nå fler och mer arbetsmöjligheter. Förbättrad tillgänglighet lokalt, regionalt och internationellt bidrar dessutom till möjligheter att nå varumarknader för inköp av insatsvaror och för försäljning av det som tillverkas i Stockholmsregionen. För att bidra till att företagen ska hitta arbetskraft med rätt kompetens är även samspelet mellan näringslivets behov och utbildningssystemet viktigt. Tillgänglighet

handlar dock inte enbart om transportsystemet, utan stärks även av god digital infrastruktur som underlättar kommunikation, tjänster och arbetsmöjligheter oberoende av geografiskt avstånd.

Nuläge

Den geografiska placeringen mitt i Norden gynnar Stockholmsregionens funktion som ett viktigt regionalt centrum och internationell plats för handel och kommunikation. Invånarna har en hög utbildningsnivå och regionen är attraktiv för investeringar och nya företag. Samtidigt försvåras möjligheten att attrahera arbetskraft och matcha jobb inom Stockholmsregionen på grund av svårigheter på bostadsmarknaden, som exempelvis brist på bostäder vid attraktiva lägen. I ett globalt sammanhang är Stockholmsregionen en relativt liten storstadsregion med långa avstånd till andra marknader. För att Stockholm ska bibehålla konkurrenskraften framöver behöver kompetensförsörjning och attraktivitet säkerställas.

Effekter och konsekvenser

Målet i den regionala utvecklingsplanen innebär att utvecklingen av Stockholmsregionens bebyggelse ska vara hållbar och stödja både goda livsmiljöer och näringslivets utveckling. För att nå detta behöver regionens aktörer planera bebyggelse och kollektivtrafik i nära samspel. Detta förstärks av den rumsliga principen om att regionens bebyggelseutveckling ska präglas av närhet och tillgänglighet. Denna princip adresserar både företagets behov av arbetskraft och invånarnas möjligheter att nå arbetsplatser. Att sörja för goda pendlingsmöjligheter kommer vidare till uttryck i förhållningssättet för bebyggelseutveckling inom de primära bebyggelselägena. Inom dessa områden ska bland annat arbetsintensiva verksamheter lokaliseras inom gångavstånd, 700 meter, från den regionala stadskärnans bytespunkter respektive från stationsläge i strategiska centrumlägen. Genom förhållningssätten för lokalisering av arbetsplatser och bostäder bidrar planen till en tydlig vägledning till efterföljande planering om prioritering av lägen med god tillgänglighet till både arbetsplatser och bostäder.

För att möta matchningsutmaningen finns resultatmål om att stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad, att öka attraktionskraften hos yrken och branscher där det finns risk för kompetensbrist och skapa former för att ta till vara människors kompetens. Där det råder brist ska regionens aktörer verka för

rekrytering internationellt. Insatserna för kompetensförsörjningen är initiativ som underlättar företagets rekrytering av arbetskraft. Dessa initiativ understöds av förhållningssätten för bostäder och resultatmålet om stärkt internationell tillgänglighet. Det finns resultatmål för matchning, att alla barn slutför grundskolan och att den internationella positionen inom forskning och innovation stärks. Resultatmålen bedöms ge tydlighet genom att uppmärksamma utmaningarna, men planen är vag när det gäller genomförandet.

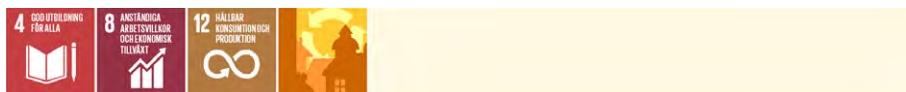
I målet som anger att Stockholmsregionen ska ha en tydlig identitet och en god internationell tillgänglighet ingår resultatmål om att öka Stockholmsregionens internationella tillgänglighet. Det handlar bland annat om att stärka Arlandas konkurrenskraft med flygplatser i övriga nordiska länder och etablera fler strategiskt viktiga flyglinjer. Även att verka för goda förbindelser till Finland och Baltikum samt till Oslo, Köpenhamn och Hamburg med järnväg, sjöfart och väg. Det särskilda förhållningssättet för den regionala stadskärnan Arlanda-Märsta och förhållningssättet för Arlanda uttrycker att mark ska säkerställas för Arlandas funktion och framtida utveckling och att en nedläggning av Bromma flygplats sannolikt innebär att flyg flyttar till Arlanda. Dessutom ska kapaciteten och utrymmet i de stora transportstråken till Arlanda flygplats värnas genom samplanering av bebyggelse och transportinfrastruktur. Det bedöms vara positivt att planen tydligt bidrar till måluppfyllelse genom att vägleda efterföljande planering om vilka förbindelser som är viktiga för att stärka den internationella tillgängligheten. Det är även positivt att det i planen finns skrivningar till efterföljande planering om att vidareutveckla strategiska kajlägen för gods- och persontransporter, särskilt i Stockholmsregionens centrala delar.

När det gäller godstransporter och logistik finns förhållningssätt i planen för att stödja Stockholmsregionens behov av transportintensiva verksamheter. Ett av förhållningssätten är att värna befintliga godsterminaler och anläggningar, och att beakta verksamheternas behov av utrymme vid bebyggelseutveckling. Dessutom bör godskapacitet säkerställas för utpekade områden för att möjliggöra elektrifiering av tunga transporter. Vid lokalisering av nya godsterminaler och anläggningar ska hänsyn tas till kapaciteten i befintlig transportinfrastruktur. Genom att lyfta kapaciteten i befintlig transportinfrastruktur, kan planens förhållningssätt till nya godsterminaler och anläggningar visa sig vara allt för restriktiv för en betydligt större befolkning än idag. Samtidigt uttrycker planen att transportintensiva verksamheter är "bärande för länets försörjning av varor, bränslen

och material” och bör lokaliseras till utpekade områden för transportintensiva verksamheter. Därutöver finns förhållningssätt för att upprätthålla hamnarnas och farledernas funktionalitet. För det första är det viktigt att säkerställa inseglingsförhållandena till Stockholmsregionens hamnar. Det är också nödvändigt att utveckla och säkerställa ändamålsenlig infrastruktur för att främja god samordning mellan sjötransporter och andra transportslag. Planens vägledning om förhållningssätt för befintliga anläggningar för godstransporter på väg, järnväg och sjö är positiva för regionens näringsliv. Det är viss otydlighet när det gäller nya godsterminaler och anläggningar.

I planen finns en tydlig prioritering av lägen med god tillgänglighet till arbetsplatser och bostäder, stärkt attraktivitet för regionen, förbättring av matchningen på arbetsmarknaden och den internationella tillgängligheten. Det bedöms bidra till målpuppfyllelse men samtidigt motverkas målpuppfyllelsen av otydlighet kring möjliga lokaliseringar av nya godsterminaler och anläggningar. Sammantaget bedöms den regionala utvecklingsplanen bidra till målpuppfyllelse för regeringens mål för närings- och tillväxtpolitiken samt transportpolitikens funktionsmål.

Långsiktig balans i offentlig ekonomi

En långsiktigt hållbar utveckling kräver att den offentliga ekonomin är i balans för att kommuner och regioner ska klara framtida utmaningar och fortsatt kunna erbjuda god välfärd. Det innebär bland annat att planera för ett befolkningsunderlag som i hög grad är självförsörjande och genererar stabila skatteintäkter. Investeringar i bebyggelse, infrastruktur och tekniska system behöver därför vara ekonomiskt avvägda och hållbara.

Bedömningsgrunder

Kommunallagen och regeringens överskottsmål

Balans i offentlig ekonomi handlar om att intäkter ska täcka kostnader. Kommunallagen (2017:725, 11 kapitlet) anger att kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. På sikt handlar balans i offentlig

ekonomi om att det finns förutsättningar för framtida skatteintäkter och utrymme i de kommunala budgetarna för väl avvägda investeringar samt för driftkostnader och olika ekonomiska åtaganden. Balans i offentlig ekonomi handlar således om att inte planera för genomförande av investeringar och andra åtgärder som kostar mer än vad som är ekonomiskt hållbart.

Nuläge

I Stockholmsregionen bor 2,5 miljoner människor och länet är en av Europas snabbast växande storstadsregioner där invånarantalet beräknas öka till 3,3 miljoner år 2060. Skattekraften i Stockholms län är högre än riksgenomsnittet, vilket är fördelaktigt.

Trots hög skattekraft och sysselsättningsgrad finns en stor grupp som står långt från arbetsmarknaden, vilket innebär utmaningar för den offentliga sektorn. En ytterligare utmaning är att andelen personer i arbetsför ålder minskar framöver i takt med att befolkningen åldras. I framtiden kommer färre personer behöva försörja fler. Samtidigt ger en ökad befolkning behov av offentliga investeringar. Därutöver står de tekniska försörjningssystemen i Stockholmsregionen inför betydande ekonomiska och tekniska utmaningar, där flera har en stor underhållsskuld. Under den senaste tjugoårsperioden har kommunernas och regionens skuldsättning stigit, vilket minskar utrymmet för ytterligare lån. I några av länets kommuner ligger resultatet i förhållande till skatteintäkterna nära noll, vilket tyder på att förutsättningarna för självfinansiering kan vara begränsade.

Effekter och konsekvenser

Den regionala utvecklingsplanen är i sig inte tillräcklig som underlag för att bedöma konsekvenserna för den offentliga ekonomin. Det som kan noteras är att flera mål i planen prioriterar ett befolkningsunderlag som på sikt kan ge ökade skatteintäkter då planen bland annat fokuserar på att attrahera arbetskraft och spetskompetens. Därutöver finns mål om att förbättra matchningen på arbetsmarknaden samt stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad. Förhållningssättet för bebyggelseutveckling är att en stor andel av den nya bebyggelsen ska tillkomma inom de strategiska bebyggelselägena. Inom dessa utpekade lägen är tillgängligheten med kollektivtrafik god, men karaktären på lägena kan variera mellan tät och funktionsblandad miljö. Under förutsättning att tillkommande bostadsområden i de strategiska bebyggelselägena blir attraktiva

för den förvärvsarbetande befolkningen, finns goda möjligheter att tillhandahålla möjligheter för arbetspendling inom det befintliga transportsystemet och därmed dämpa behovet av nyinvesteringar. Bedömningen är att planen vägleder efterföljande planering att beakta behov av bostäder som kan tillkomma där det redan finns utbyggd infrastruktur. De utpekade strategiska bebyggelseområdena bidrar även till att efterföljande planering ska attrahera ett befolkningsunderlag som kan generera framtida skatteintäkter.

Behovet av utökad offentlig service och upprustning av teknisk infrastruktur innebär emellertid i mångt och mycket ökade kommunala investeringar. För att minska risken att de offentliga investeringarna leder till ett stort upplåningsbehov behöver utbyggnadstakten anpassas till ett stegvis genomförande, i takt med befolkningsutvecklingen.

Därutöver finns ett uppdämt behov av underhåll och modernisering av tekniska försörjningssystem och utbyggnad av digital infrastruktur. Den gröna omställningen ställer vidare krav på utbyggnad av elförsörjningen. Dessa omständigheter och ett större fokus på beredskap innebär ett tillkommande investeringsbehov oavsett om befolkningen växer. Mot bakgrund av att regionens och kommunernas handlingsutrymme kan vara begränsat, finns risk för att genomförandet av planen innebär negativa konsekvenser för de kommunala budgetarna. Det finns behov av att säkra skatteintäkter för att den offentliga sektorn ska kunna öka självfinansieringsgraden vid investeringar. Att åstadkomma en bättre matchning på arbetsmarknaden är inte bara av vikt för näringslivets utveckling. Det är även en nyckelfråga för den offentliga sektorns finanser, i synnerhet insatser för att fler blir självförsörjande. I planen anges att regionala och kommunala investeringar kommer att hanteras i den efterföljande planeringen. Det saknas samtidigt mål och förhållningssätt kopplat till detta, vilket medför att planen ger svag vägledning kopplat till frågan.

Planen bedöms i viss utsträckning kunna bidra till målpuppfyllelse genom ökade framtida skatteintäkter från ny arbetskraft och genom att prioritera bebyggelse i utpekade strategiska bebyggelseområden där befintlig infrastruktur kan nyttjas. Sammantaget bedöms det finnas risk för att den regionala utvecklingsplanen motverkar målet om balans i offentlig ekonomi på grund av avsaknad av förhållningssätt för avvägning och prioritering av investeringar.

Effektivt nyttjande av bebyggd miljö

Effektivt nyttjande av bebyggd miljö handlar om resurseffektivitet, exempelvis genom samlokalisering av funktioner och användning av redan ianspråktagen mark. Bedömningen fokuserar på hur den byggda miljön, befintlig infrastruktur och återbruk kan användas på ett ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt. Till skillnad från avsnittet om hushållning med mark och vatten ligger fokus här främst på resursanvändning inom den byggda miljön.

Bedömningsgrunder

Effektivt nyttjande av bebyggd miljö innebär att redan utbyggda tekniska försörjningssystem kommer ny bebyggelse till godo, marken används resurseffektivt på ett sätt som gör att ny bebyggelse sker där redan ianspråktagen mark kan nyttjas och att stödfunktioner tillkommer för att möjliggöra cirkulär resursanvändning. Resurseffektivitet innebär också att verksamheter kan lokaliseras på ett ändamålsenligt sätt.

Nuläge

När invånarna blir fler ökar konkurrensen om mark och olika intressen behöver vägas mot varandra i takt med att regionen utvecklas med ny bebyggelse. Redan idag är det trångt på spår och vägar, och tillgången till bostäder ökar inte i samma takt som befolkningen. Utmaningen är att bebyggelseutvecklingen ska kunna ske genom att bygga på redan bebyggd mark utan att ta naturmark, jordbruksmark eller grönområden och andra platser som är viktiga för människors välmående i anspråk. I samband med att konkurrensen ökar om mark behöver funktionella intressen värnas som exempelvis verksamhetsområden och befintliga logistikpunkter och hamnar.

Effekter och konsekvenser

Den regionala utvecklingsplanen ger vägledning för att i påföljande planering ta hänsyn till befintlig infrastruktur samtidigt som bebyggelseutvecklingen sker där markanspråken inte kräver ianspråktagande av mark som är värdefull på grund

av höga miljövärden eller för regionens livsmedelsförsörjning. Samtidigt kan en ökad konkurrens om mark i områden som redan är bebyggda innebära risk för att gröna miljöer i befintlig bebyggelse försvinner.

De primära bebyggelselägena kan innehålla verksamhets- och handelsområden. Att planens förhållningssätt för godsterminaler och anläggningar är att värna befintliga godsterminalers och anläggningars behov av utrymme vid bebyggelseutveckling kan innebära en målkonflikt gentemot de primära bebyggelselägena. Det är vanligt att ytkrävande verksamhet får flytta längre från regioncentrum när tidigare verksamhetsområden omvandlas till bostadsområden. Ur ett hälsoperspektiv kan det vara att föredra att verksamheter som medför buller lokaliseras längre ut. Det kan även finnas negativa konsekvenser av att verksamhetsområden flyttar. Det är även svårare att få till en jämn belastningsprofil på områdesnivå och svårare att möjliggöra för värmeåtervinning från serverhallar om de är lokaliserade långt ifrån bebyggelse. Stockholmsregionen är dessutom en betydande importör av varor för befolkningens försörjning och om verksamhetsområden och logistikpunkter trycks lägre ut i periferin förlängs de lokala godstransporterna.

Planen vägleder även genom förhållningssätt för att upprätthålla och utveckla anläggningar för energi- och eldistribution samt kraftledningar. Befintliga energianläggningar av regional betydelse ska värnas samt behållas. Energianläggningar som är beroende av bränsletransporter bör lokaliseras i strategiskt goda lägen, nära hamn- eller järnvägsanslutningar och i närheten av drivmedels- och bränsletillgång. Säkerställande av god elkapacitet för utpekade godsterminaler bidrar till att effektivisera transporternas energianvändning och att minska klimatpåverkan från de lokala godstransporterna. Planens förhållningssätt bidrar till att värna energianläggningar och till elförsörjningen av godstransporter.

Det övergripande förhållningssättet för bebyggelseutvecklingen i Stockholmsregionen betonar att fokus bör ligga på att prioritera utveckling av befintliga byggnader framför nybyggnation. Dessutom bör återbrukat byggmaterial användas i första hand. Återbruk förutsätter ofta att byggmaterial från rivna byggnader behöver lagras innan de kommer till användning och fraktas till de platser där det byggs nytt. Idag saknas fungerande distributionssystem för återbruk av byggmaterial. Det bedöms även vara svårt att säkra tillräckligt med ytor för det kommande masshanteringsbehovet, särskilt om dessa ytor ska finnas

nära utvecklingsområdena. I planen finns förhållningssätt kopplade till masshantering som kommer att vägleda i den fortsatta planeringen, men det saknas specifika förhållningssätt för hur det tillkommande ytbehovet som följer av återbruk ska hanteras.

Planen bedöms överensstämma med ett effektivt nyttjande av bebyggd miljö genom att vid bebyggelseutveckling säkerställa ett utbud av service, bostäder och arbetsplatser i kollektivtrafnära lägen samt genom att stärka de regionala kärnorna. Detta framgår av en tydlig prioritering av utveckling i lägen med befintlig infrastruktur och kollektivtrafik men även genom vidareutveckling och återbruk av befintlig bebyggelse samt genom att värna en robust energiförsörjning och god elkapacitet. Måluppfyllelsen kan motverkas av en ökad konkurrens på mark i redan bebyggda miljöer genom risk för att gröna områden i befintlig bebyggelse försvinner och att prioriteringen av cirkularitet inte kommer till stånd på grund av avsaknad av distributionssystem för återbruk av byggmaterial. Sammantaget bedöms den regionala utvecklingsplanen bidra till måluppfyllelse om effektivt nyttjande av bebyggd miljö.

Kumulativa effekter

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla en redovisning av kumulativa effekter om sådana bedöms uppstå, i enlighet med miljöbalken 6 kap. 2 §. Kumulativa effekter uppstår när flera olika effekter samverkar och läggs till varandra. Beroende på vilka effekter som samverkar kan kumulationen bli additiv, synergistisk eller motverkande. *Additiv* innebär att den sammanlagda effekten av de samverkande effekterna blir lika stor som summan av de enskilda effekterna. *Motverkande* innebär att den sammanlagda effekten blir mindre än summan av de enskilda effekterna. I kontrast till detta finns den *synergistiska* kumulationen där de enskilda effekterna förstärker varandra så att den samlade effekten av dem blir större än den effekt de orsakar om de enbart summeras. Kumulativa effekter är särskilt viktiga att hantera i planer och program på övergripande nivå och för långsiktiga planer.

De kumulativa effekter som bedöms uppstå vid ett genomförande av den regionala utvecklingsplanen är kopplade till påverkan på vattenkvaliteten (avsnitt 3.1), grön infrastruktur och biologisk mångfald (avsnitt 3.2), kulturmiljö och landskap (avsnitt 3.3), ianspråktagande av jordbruksmark (avsnitt 3.7) och klimat (avsnitt 3.4).

Den konsekvensbedömning som görs för respektive miljöaspekt i kapitel 4 redovisar i stort de kumulativa effekterna för all utveckling i Stockholmsregionen för just den specifika aspekten. Detta då en konsekvensbedömning av en miljöaspekt i ett regionalt sammanhang kan anses utgöra en samlad bedömning av kumulationen av respektive effekt som uppstår av olika utvecklingsområden. I detta avsnitt redovisas de övergripande kumulativa effekter som kan antas uppstå mellan olika miljöaspekter. De kumulativa effekter som kan uppstå vid ett genomförande av den regionala utvecklingsplanen är kopplade till miljö, klimat samt befolkning och hälsa.

Regionplanens samlade och långsiktiga insatser skapar även positiva kumulativa effekter genom att stärka rumslig struktur, grön och blåstruktur samt tillgången till service på ett sätt som samtidigt gynnar ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. I regionplanen förekommer bland annat åtgärder som främjar

aktiv mobilitet och kollektivtrafikhänsyn utveckling. Det ger flera samverkande vinster så som förbättrad folkhälsa, ökad tillgänglighet, minskad miljöbelastning och mer effektiv resursanvändning. Genom att planeringen utformas så att positiva effekter kommer hela regionen och olika grupper till del, och negativa effekter inte koncentreras till redan utsatta platser eller grupper, bidrar regionplanen även till en mer inkluderande, robust och långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

Klimat

Kumulativa effekter avseende klimat beskriver den regionala utvecklingsplanens konsekvenser för klimatpåverkan i Stockholms län, till exempel genom utsläpp av växthusgaser samt hur planen vägleder och anpassar samhället till den oundvikliga påverkan som ett förändrat klimat för med sig, som i grund och botten beror på klimatpåverkan.

En sammanhållen bebyggelse kan riskera att förstärka de negativa effekterna av höga temperaturer och värmeöar, och samtidigt öka dagvattenflöden till följd av att tidigare genomsläppliga ytor delvis hårdgörs. Grönytor både inom och utanför bebyggelsen kan motverka dessa effekter genom att verka temperaturreglerande och dessutom omhänderta och rena dagvatten samt fördröja större vattenmängder vid skyfall. Grönområden motverkar även ras, skred och erosion.

Den regionala utvecklingsplanen har ambitionen om ett minskat transportbehov då den styr mot att en stor andel av tillkommande bebyggelse ska ske i de regionalt prioriterade bebyggelseområdena. Utvecklingen ska ske i kollektivtrafikhänsyn med effektivt markutnyttjande. Denna inriktning är positiv utifrån perspektivet att minska transportsträckor och behov av att bygga ut infrastruktur. Det ställer i sin tur krav på markanvändningen för att minimera påverkan på andra miljöaspekter så som natur- och kulturmiljö.

Miljö

Med kumulativa effekter för begreppet miljö avses här hur den regionala utvecklingsplanen sammantaget påverkar gröna och blå områden, det vill säga områden som inte är ianspråktagna för mänskliga aktiviteter, samt dessa områdens tillstånd och kvaliteter.

Huvudinriktningen i den regionala utvecklingsplanen är att tillgodose tillväxt genom bebyggelseutveckling inom befintliga tätorter. Prioriterade bebyggelseområden ligger inom eller i anslutning till höga naturvärden, vattenområden och jordbruksmark.

Den regionala utvecklingsplanen medför i viss utsträckning att grönområden tas i anspråk, vilket ökar risken för förlust av viktiga biotoper och att nya barriärer tillkommer. Detta kan förändra den biologiska mångfalden och på sikt även ekosystemen, om hänsyn inte tas i kommande planering. Utifrån ett regionalt perspektiv kan planens intentioner medföra att livsmiljöer för djur och växter försvinner samtidigt som den här typen av livsmiljöer redan successivt har försvunnit eller minskat i landskapet. Fler exploateringsprojekt som påverkar naturvärden kan ha en både additiv och synergistisk effekt. Till exempel kan en population av en djurart påverkas lokalt på flera håll och kraftigt minskas ur ett regionalt eller nationellt perspektiv. Detta medför en risk för kumulativa effekter för djur- och växtlivet. Vidare utredningar krävs för att säkerställa att de funktioner och värden som aktuella grönområden innehåller bibehålls.

Ökat omhändertagande av både avloppsvatten och dagvatten förbättrar sannolikt tillståndet i vattenförekomsterna. Även hantering och rening av markföroreningar kan minska förekomsten och spridningen av föroreningar i mark och vatten. I kombination med klimatförändringar kan synergistiska effekter uppstå som kan påverka statusklassningen av berörda vattenförekomster. Detta till följd av högre temperaturer och mer avrinning som förstärker processer kopplat till övergödning. En växande befolkning med ökat transportbehov riskerar att ytterligare påverka både gröna och blåa områden negativt.

Befolkning och hälsa

Förutsättningarna för god hälsa kan bland annat bero på vilka störningsmoment (så som buller eller föroreningar) av olika slag som befolkningen utsätts för, samt hur tillgängligheten till rekreation, återhämtning och upplevelser ser ut.

Att den regionala utvecklingsplanens intentioner kan medföra negativa konsekvenser kopplat till klimatanpassning kan innebära att fler människor kommer utsättas för risker som klimatförändringar ger upphov till. Detta riskerar i sin tur att medföra negativa effekter i form av till exempel förändrade ekosystem, mindre skydd mot värmeböljor och spridning av sjukdomar som i sin tur innebär negativa konsekvenser på människors hälsa och livsmiljö. De naturvärden som finns inom Stockholmsregionen är av värde även för rekreation och friluftsliv, vilket medför att eventuella negativa konsekvenser på aspekten naturmiljö i sin tur kan medföra negativa konsekvenser även för rekreation och friluftsliv och därmed även befolkning och hälsa.

Föreslagen bebyggelseutveckling i den regionala utvecklingsplanen sker inom och i anslutning till befintliga orter och stråk som ofta ligger i närheten av större vägar och järnvägar. Detta innebär att det i framtiden kommer att bo fler personer i bullerutsatta lägen inom länet. Nära trafikleder och större vägar finns generellt högre halter av luftföroreningar som är skadliga för människors hälsa. Kumulativa effekter riskerar att uppstå vid bebyggelseutveckling i redan påverkad miljö där en samlad bebyggelse kan motverka luftens rörelser vilket i sin tur bidrar till ökade luftmiljöproblem, ökade bullernivåer och därmed till konsekvenser för människors hälsa. Positiva effekter för hälsa kan i den efterföljande planeringen stärkas genom samordnad planering av bostäder och service samt genom att arbeta med naturbaserade lösningar.

Alternativ

Bedömningarna av miljökonsekvenser i kapitel 4 har gjorts i jämförelse med nuläget. I detta kapitel beskrivs nollalternativet, det vill säga miljöns sannolika utveckling om planen inte antas samt avfärdade alternativ.

Nollalternativ

En miljökonsekvensbeskrivning ska enligt 6 kap. 11§ miljöbalken innehålla en beskrivning av miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs. Det finns inte motsvarande formella lagkrav i en hållbarhetsbedömning utifrån sociala och ekonomiska aspekter, varför dessa inte är inkluderade här. Att planen inte genomförs benämns ofta som nollalternativet. Bedömningen är gjord utifrån samma horisontår som valts i miljöbedömningen, år 2060.

Nollalternativet utgår från en utveckling som följer den trendmässiga utvecklingen och den översiktliga planeringen i respektive kommun i avsaknad av en regional utvecklingsplan. I Stockholmsregionen har emellertid regional planering bedrivits sedan 1930-talet, och kommunerna och andra aktörer har tagit hänsyn till regionala prioriteringar och ställningstaganden i sin respektive kommunala planering över tid. Det innebär att den rådande utvecklingen och kommunernas översiktliga planering till stor del redan vilar på tidigare regionala utvecklingsplaner och vägval, vilket försvårar analysen av ett nollalternativ som bygger på avsaknaden av en regional utvecklingsplan.

I arbetet med att ta fram den regionala utvecklingsplanen har en strukturanalys tagits fram med ett så kallat jämförelsealternativ och två utredningsalternativ (Region Stockholm, 2023). Jämförelsealternativet (hädanefter benämnt nollalternativet) är ett försök att beskriva en framtid där ställningstaganden, förhållningssätt och styrmedel som förordas i den nya regionala utvecklingsplanen inte påverkar regionens utveckling på ett sådant sätt som planen avser, det vill säga utveckling utan en regional utvecklingsplan.

Utfallet av nollalternativet och planen är i många fall snarlikt även om det finns skillnader. I nollalternativet utvecklas bebyggelsen i Stockholms län till stor del

enligt rådande trender och kommunal översiktsplanering, det vill säga att bebyggelseutvecklingens lokalisering, bostadstyp, bebyggelsestäthet, markkonsumtion, boendetäthet och lokalytekonsumtion följer den trendmässiga utvecklingen i respektive kommun.

Den bebyggelseutveckling som följer av nollalternativet bedöms medföra något större markanspråk än planen. En av de största skillnaderna är mängden jordbruksmark och naturmark som tas i anspråk. Nollalternativets samlade yta av markanspråk är större än i den regionala utvecklingsplanen. Markanspråket är även större i de gröna värdekärnorna än i den regionala utvecklingsplanen, vilket förklaras av att en stor del av de gröna värdekärnorna är tätortsnära och att nollalternativet i större utsträckning tillför bebyggelse i dessa lägen.

I både nollalternativ och aktuell regional utvecklingsplan lokaliseras majoriteten av tillkommande bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen. I nollalternativet bedöms emellertid andelen vara lägre, vilket medför något lägre andel resor med kollektivtrafik, gång och cykel. Motsvarande likheter mellan nollalternativet och den regionala utvecklingsplanen kan även ses gällande totalt trafikarbete på vägarna och trängsel utmed vägnätet.

I nollalternativet ges ingen regional samordning gällande dagvatten, VA-lösningar, vattenförsörjning och känslig blåstruktur. Likaså innebär nollalternativet en avsaknad av vägledning med avseende på kulturmiljövärden på regional nivå.

Sammantaget bedöms de negativa effekterna och konsekvenserna vara något större i nollalternativet jämfört med den regionala utvecklingsplanen, främst till följd av ett större ianspråktagande av grönstruktur och jordbruksmark. I Tabell 3 redovisas hur den regionala utvecklingsplanen bedöms bidra till, eller motverka, måluppfyllelse för de nationella miljö kvalitetsmålen i relation till nollalternativet. Denna bedömning har genomförts för att tydliggöra skillnaderna i måluppfyllelse mellan den regionala utvecklingsplanen gentemot ett bedömt nuläge, se Tabell 4, och den regionala utvecklingsplanen jämfört med nollalternativet.

Förutom påverkan på den rumsliga strukturen kan också avsaknaden av en regional utvecklingsplan antas få en påverkan på regional samverkan kring viktiga icke- rumsliga frågor som är för övergripande för att enbart kunna hanteras inom en kommunal avgränsning, vilket gäller de flesta kommunala tillväxt- och planeringsfrågorna i en så sammanflätad storstadsregion som Stockholmsregionen. Regional samverkan kan dessutom ge

Stockholmsregionens aktörer förbättrade förutsättningar att driva gemensamma intressen gentemot den statliga nivån. Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen beskriver utmaningar som Stockholmsregionen står inför och som kräver regional samverkan för att hantera. Om regional samsyn kring dessa utmaningar saknas bedöms regionens förutsättningar att hantera utmaningarna försvåras, även om följd effekterna är svåra att följa upp.

Tabell 3. Bedömning av hur den regionala utvecklingsplanen bidrar till eller motverkar måluppfyllelse för de nationella miljö kvalitetsmålen i jämförelse med nollalternativet.

- Planen bedöms bidra till måluppfyllelse.
- Planen varken bidrar eller motverkar möjligheterna att nå målet.
- Planen motverkar måluppfyllelse.

Miljö kvalitetsmål	Globala mål	Bedömning
 Begränsad klimatpåverkan Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.	 Bekämpa klimatförändringarna Genom att vidta omedelbara åtgärder så som anpassning till klimatrelaterade faror ska klimatförändringarna och dess konsekvenser bekämpas.	 Planens målsättningar ligger i linje med nationella mål och åtaganden. Trots att ambitionerna är höga kommer mer behöver göras för att klara den omställning som krävs. Det kommer vara svårt att uppnå regionens klimatmål om netto-noll till år 2045. Jämfört med nollalternativet tas mindre naturmark i anspråk vilket är en viktig kolsänka. Det bedöms inte vara någon större skillnad i andel kollektivt resande mellan nollalternativet och planen.
 Frisk luft Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.	 God hälsa och välbefinnande Delmål 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.	 Planen bedöms varken motverka eller bidra till målet. Huruvida planen bidrar positivt eller negativt till luftkvaliteten kommer till stor del bero på teknikutveckling och trafikutveckling i bebyggelseområden. Jämfört med nollalternativet är det ingen större skillnad i trafikarbetet.
 Ingen övergödning Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.	 Rent vatten och sanitet Delmål 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening. Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem. Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer	 Planen bedöms bidra till målet. I planen redogörs för ett antal förhållningssätt som ska följas för att uppnå miljö kvalitetsnormerna. Planen bedöms ge god vägledning för kommunerna i den efterföljande planeringen. Blå- och grönstruktur sparas i de gröna kilarna och naturbaserade lösningar för dagvattenhantering förordas, teknisk infrastruktur byggs ut vid sammanhållen bebyggelse och förhållningssätt finns för avloppslösningar vid bebyggelseutveckling utanför strategiska bebyggelseområden. Jämfört med nollalternativet bidrar planen bättre till att målet nås då nollalternativet kan innebära mer utspridd bebyggelse som inte kopplas till teknisk infrastruktur.

Tabell 3 forts.

Miljökvalitetsmål	Globala mål	Bedömning
 God bebyggd miljö Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.	 God hälsa och välbefinnande Delmål 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar. Hållbara städer och samhällen Omfattar hållbar stadsutveckling och hållbart byggande och hållbar planering av bostäder, infrastruktur, återvinning och säkrare kemikaliehantering.	 Planen bedöms ha tydliga förhållningssätt och god vägledning för kommande planering kopplat till en god och hälsosam livsmiljö. Planen kan innebära minskad tillgång till rekreation i bebyggda miljöer och försämrad luftkvalitet och bullerstörningar från trafik. Jämfört med nollalternativet bedöms planen i större utsträckning bidra till målet.
 Ett rikt växt- och djurliv Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer, ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.	 Bekämpa klimatförändringarna Delmål 13.1 Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer. Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten. Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.	 Det är positivt att planen pekar ut gröna kilar som ska bevaras. Detta kan leda till att en övergripande struktur värnas och bidrar till målet. Planen innebär att naturmark kan tas i anspråk i bebyggelseägen vilket riskerar innebära förlust av främst lokala naturvärden och ekologiska samband. Jämfört med nollalternativet bedöms planen bidra bättre till målet då nollalternativet innebär att större andel naturmark tas i anspråk.
 Levande sjöar och vattendrag Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.	 Rent vatten och sanitet Delmål 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening. Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem.	 I planen redogörs för ett antal förhållningssätt som ska följas för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Planen bedöms ge god vägledning för kommunerna i den efterföljande planeringen. Jämfört med nollalternativet bedöms planen i större utsträckning bidra till målet.
 Hav i balans och levande kust och skärgård Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.	 Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer. Hav och marina resurser Delmål 14.1 Förbygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen. Delmål 14.2 förvalta och skydda marina och kustnära ekosystem på ett hållbart sätt. Delmål 14.3 Minimera och åtgärda havsförsurningens konsekvenser.	 I planen redogörs för ett antal förhållningssätt som ska följas för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Planen bedöms ge god vägledning för kommunerna i den vidare planeringen. Jämfört med nollalternativet bedöms planen i större utsträckning bidra till målet.

Tabell 3 forts.

Miljökvalitetsmål	Globala mål	Bedömning
 Grundvatten av god kvalitet Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.	 Rent vatten och sanitet Delmål 6.1 Säkert dricksvatten för alla. Delmål 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening. Delmål 6.5 Integrerad förvaltning av vattenresurser.	 I planen redogörs för ett antal förhållningssätt som ska följas för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Planen bedöms ge god vägledning för kommunerna i den efterföljande planeringen. Blå- och grönstruktur sparas i de gröna kilarna. Jämfört med nollalternativet bedöms planen i större utsträckning bidra till målet.
 Levande skogar Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.	 Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten. Delmål 15.5 Skydda biologisk mångfald och naturliga livsmiljöer.	 Det är positivt att planen pekar ut gröna kilar som ska bevaras. Detta kan leda till att en övergripande struktur värnas och bidrar till målet. Planen innebär att skogsmark kan tas i anspråk främst i bebyggelselagen vilket riskerar innebära förlust av främst lokala naturvärden och ekologiska samband. Jämfört med nollalternativet bidrar planen bättre till målet då nollalternativet innebär att mer naturmark tas i anspråk.
 Ett rikt odlingslandskap Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.	 Ingen hunger Delmål 2.4 om hållbar livsmedelsproduktion. Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten. Delmål 15.5 Skydda biologisk mångfald och naturliga livsmiljöer.	 Huvudinriktningen för planen är att tillgodose tillväxten genom samlad bebyggelse, vilket kan leda till ett effektivt nyttjande av marken och begränsa ianspråktagandet av jordbruksmark. Det är positivt att planen pekar ut gröna kilar som ska bevaras där även odlingslandskap ingår. Jämfört med nollalternativet tas mindre mängd jordbruksmark i anspråk än i aktuell regional utvecklingsplan.
 Bara naturlig försurning De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningsystem, arkeologiska föremål och hållristningar.	 Rent vatten och sanitet Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.	 Påverkan sker främst genom kväveoxider från trafiken. Planen har en ambition om att minska utsläppen från trafiken men detta är beroende av teknisk utveckling. Jämfört med nollalternativet är det ingen större skillnad i trafikarbetet.

Utvärdering nationella och globala mål

Enligt miljöbalken 6 kap. 11 § ska miljökonsekvensbeskrivningen innehålla uppgifter om hur hänsyn tas till relevanta miljökvalitetsmål och andra miljöhänsyn.

I detta kapitel görs en översiktlig bedömning av på vilket sätt den regionala utvecklingsplanens genomförande bidrar till, eller motverkar, att relevanta nationella miljökvalitetsmål och globala hållbarhetsmål nås, se Tabell 4. Bedömningen görs endast på de globala hållbarhetsmål som bedöms koppla till miljöbalken.

Avsnitt 2.3 redovisar de nationella miljökvalitetsmål samt globala hållbarhetsmål som bedöms vara relevanta för en hållbarhetsbedömning av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen. Bedömningen är översiktlig, men kan tjäna som ett stöd i en diskussion om den regionala utvecklingsplanens konsekvenser. Bedömningen genomförs i form av en riktninganalys som illustreras enligt nedan.

Tabell 4. Bedömning av hur den regionala utvecklingsplanen bidrar, eller motverkar, målpuppfyllelse för de nationella miljökvalitetsmålen samt globala hållbarhetsmål.

- Planen bedöms bidra till målpuppfyllelse.
- Planen varken bidrar eller motverkar möjligheterna att nå målet.
- Planen motverkar målpuppfyllelse.

Miljökvalitetsmål	Globala mål	Bedömning
 Begränsad klimatpåverkan Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.	 Bekämpa klimatförändringarna Genom att vidta omedelbara åtgärder så som anpassning till klimatrelaterade faror ska klimatförändringarna och dess konsekvenser bekämpas.	 Planens målsättningar ligger i linje med nationella mål och åtaganden, däremot behövs fler insatser för att klara den omställning som krävs och för att nå regionens klimatmål om netto-noll till 2045. Förhållningssätt för efterföljande planering finns formulerade för att ge vägledning kring hur klimatfrågan kan hanteras i kommande skeden. Samtidigt bedöms den utveckling som beskrivs i planen kunna påverka utsläppen av växthusgaser i både positiv och negativ riktning avseende olika utsläppskällor. Den regionala utvecklingsplanen bedöms därmed både bidra till och delvis motverka målpuppfyllelse kopplat till begränsad klimatpåverkan.
 God bebyggd miljö Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.	 God hälsa och välbefinnande Delmål 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar. Hållbara städer och samhällen Omfattar hållbar stadsutveckling och hållbart byggande och hållbar planering av bostäder, infrastruktur, återvinning och säkrare kemikaliehantering.	 Planen bedöms delvis innebära förbättringar i relation till nuläget då det finns vägledning och förhållningssätt om god bebyggd miljö. Samtidigt bedöms den medföra risk för negativa konsekvenser avseende kulturmiljö, naturmiljö, luftkvalitet och buller. Sammantaget bedöms planen både bidra till och motverka målpuppfyllelsen.

Tabell 4 forts.

Miljökvalitetsmål	Globala mål	Bedömning
 Ett rikt växt- och djurliv Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.	 Bekämpa klimatförändringarna Delmål 13.1 Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer. Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten. Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.	 Inriktningen att bevara och utveckla de gröna stråken och värdekärnorna, stärka de svaga sambanden och koncentrera bebyggelse till kollektivtrafiknära lägen ger generellt sett en god grund att stå på. Det bedöms däremot finnas en risk för att naturmark tas i anspråk när regionen växer och konkurrensen om marken ökar, vilket i sin tur medför en risk för förlust av naturvärden. Risken bedöms främst som stor inom och i anslutning till de utpekade bebyggelseområdena. Förlust av naturvärden i dessa områden kan riskera att försvaga lokala gröna samband och i förlängningen kan detta även påverka den regionala grönstrukturen. Planen bedöms både bidra till måluppfyllelse och motverka måluppfyllelse.
 Levande sjöar och vattendrag Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.	 Rent vatten och sanitet Delmål 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening. Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem.	 I planen redogörs för ett antal förhållningssätt som ska följas för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Planen bedöms ge god vägledning för kommunerna i den vidare planeringen.
 Frisk luft Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.	 God hälsa och välbefinnande Delmål 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.	 Då planen bedöms medföra risk för negativa konsekvenser avseende luftkvalitet i bebyggda områden där människor vistas bedöms den motverka målet.
 Hav i balans och levande kust och skärgård Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.	 Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer. Hav och marina resurser Delmål 14.1 Förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen. Delmål 14.2 förvalta och skydda marina och kustnära ekosystem på ett hållbart sätt. Delmål 14.3 Minimera och åtgärda havsförsurningens konsekvenser.	 I planen redogörs för ett antal förhållningssätt som ska följas för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Planen bedöms ge god vägledning för kommunerna i den vidare planeringen.

Tabell 4 forts.

Miljökvalitetsmål	Globala mål	Bedömning
 Bara naturlig försurning De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.	 Rent vatten och sanitet Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.	 Påverkan sker främst genom kväveoxider från trafiken. Planen har en ambition om att minska utsläppen från trafiken men detta är beroende av teknisk utveckling. Planen bedöms varken bidra eller motverka till måluppfyllelse.
 Ingen övergödning Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.	 Rent vatten och sanitet Delmål 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening. Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem. Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer	 I planen redogörs för ett antal förhållningssätt som ska följas för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Planen bedöms ge god vägledning för kommunerna i den vidare planeringen. Sammantaget bedöms planen bidra till måluppfyllelse och ge god vägledning för kommunerna i den vidare planeringen.
 Levande skogar Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.	 Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten Delmål 15.5 Skydda biologisk mångfald och naturliga livsmiljöer.	 Planen redogör för att en mindre andel av ny bebyggelse i regionen bör tillkomma i miljöer där det bland annat finns mycket skogsmark och andra natur- och kulturmiljöer med stora rekreativa och historiska värden. I planen finns bra övergripande förhållningssätt kopplat till hushållning av naturresurser, däremot saknas specifik vägledning kopplat till hantering av skogsmarken i regionen. Planen bedöms därmed varken motverka eller bidra till måluppfyllelse.
 Ett rikt odlingslandskap Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.	 Ingen hunger Delmål 2.4 om hållbar livsmedelsproduktion. Ekosystem och biologisk mångfald Delmål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten. Delmål 15.5 Skydda biologisk mångfald och naturliga livsmiljöer.	 Huvudinriktningen i planen är att tillgodose tillväxt genom samlad bebyggelse, vilket kan leda till effektivt nyttjande av mark och därmed begränsa ianspråktagandet av jordbruksmark. Planen bedöms däremot i viss utsträckning kunna medföra att viss bebyggelseutveckling ändå sker på jordbruksmark. I planen redogörs för övergripande förhållningssätt där exploatering och fragmentering av jordbruksmark ska undvikas samt att de areella näringarnas behov av utrymme ska beaktas. Planen bedöms därmed varken motverka eller bidra till måluppfyllelse.

Tabell 4 forts.

Miljökvalitetsmål	Globala mål	Bedömning
 Grundvatten av god kvalitet Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.	 Rent vatten och sanitet Delmål 6.1 Säkert dricksvatten för alla. Delmål 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening. Delmål 6.5 Integrerad förvaltning av vattenresurser.	 I planen redogörs för ett antal förhållningssätt som ska följas för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Planen bedöms ge god vägledning för kommunerna i den vidare planeringen. Sammantaget bedöms planen bidra till måluppfyllelse och ge god vägledning för kommunerna i den vidare planeringen.

Fortsatt arbete

I arbetet med hållbarhetsbedömningen har behov och utvecklingsmöjligheter identifierats som bedöms viktiga att arbeta vidare med i den fortsatta planeringen och i genomförandet av planen. Förslag på fortsatt eller fördjupat arbete som bidrar till de övergripande målsättningar som finns i den regionala utvecklingsplanen beskrivs kortfattat nedan. Förslagen ges utan inbördes prioriteringsordning.

Miljöfrågor

- Efterföljande planering och genomförandet av planens intentioner bör utgå från vattenmyndighetens förvaltnings- och åtgärdsplan samt kommunernas åtgärdsarbeten.
- För att god status i länets vattenförekomster är det av stor vikt att efterföljande planering även tar höjd för åtgärder i befintliga miljöer.
- Hänsyn till naturvärden kommer att spela en viktig roll i efterföljande planering och genomförandet av planens intentioner för att minska negativa konsekvenser för naturmiljön.
- För att säkerställa att värdefulla kulturmiljöer värnas enligt nya regelverket för bygglov rekommenderas att regionala underlag om värdefulla kulturmiljöer används i samband med efterföljande planering.
- Lokalisering av ny teknisk infrastruktur kommer i efterföljande planering att behöva lösas i samsyn mellan kommunerna.
- För att åstadkomma projektnära masshantering och samtidigt hantera potentiella målkonflikter kommer planberedskap för hantering av massor vara viktigt i efterföljande planering.
- Tematiska kartor som beskriver miljövärden och hänvisningar till andra underlag i översiktsplaner kommer att bli viktiga i den efterföljande planeringen.
- I den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner kommer det vara av stor vikt att arbeta med lokalisering för att minska risken för negativ påverkan på jordbruks- och skogsmark.

- Naturbaserade lösningar kommer att spela en viktig roll för klimatanpassning i samband med bebyggelseutveckling i redan bebyggda miljöer.
- Ett robust vatten- och avloppssystem kommer att vara fortsatt viktigt att beakta i efterföljande planering och genomförandet av planens intentioner. Detta gäller särskilt vid nyproduktion av bostäder.

Sociala frågor

- Den efterföljande planeringen behöver utgå ifrån principen om universell utformning. Stadsmiljöer ska utformas så att de i största möjliga mån kan användas av alla och kompletteras med anpassade lösningar vid behov. Miljöer, produkter och tjänster ska vara tillgängliga för alla invånare.
- Det kommer att behövas ett konsekvent jämlikhets- och barnperspektiv i den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner.
- I den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner är det viktigt med fortsatt dialog med invånare och lokala aktörer. Det kommer att vara viktigt att stärka inkluderingen av olika samhällsgrupper genom riktade dialoger och andra former av delaktighet. Detta gäller särskilt för grupper med begränsade möjligheter att påverka.
- I den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner är det viktigt att tydliggöra vad som utgör viktiga målpunkter och service för olika grupper. Detta för att stärka hänsyn till olika grupper oavsett faktorer som kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ekonomisk status, med mera.
- I den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner är det viktigt att balansera behov av bebyggelseutveckling i befintliga bostadsområden i kollektivtrafiknära lägen med tillräckliga ytor för sociala möten, fritid och rekreation. Särskilt med hänsyn till barn och unga, som utgör en känslig grupp i sammanhanget.

- I den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner är det viktigt att fortsatt analysera förutsättningar och behov hos olika samhällsgrupper, exempelvis utifrån livsvillkorindex, så att planer kan utformas på ett sätt som stärker god och jämlik hälsa, delaktighet och likvärdig tillgång till regionens resurser.
- I den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner är det viktigt att utreda och tydliggöra vilka aspekter som bidrar till trygga fysiska miljöer. Detta kan till exempel innefatta sociala mötesplatser, god belysning, överblickbarhet och renhållning.
- I den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner är det viktigt att tydliggöra särskilt betydelsefulla aktörer som behöver samverka för att åstadkomma eftersträvarsvärd utveckling.
- I den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner är det viktigt att fortsätta inkludera invånare och besökare, för att säkerställa hänsyn till olika grupper oavsett faktorer som kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ekonomisk status, med mera. Initiativet "Unga Regionutvecklare" skulle exempelvis kunna förlöpa i implementeringen av planen.
- Samverka för att värna gröna områden i befintlig bebyggelse i efterföljande planering och genomförandet av planens intentioner.
- Samverka för att identifiera möjligheter att utveckla ett regionalt distributionsystem för återbruk.
- I den efterföljande planeringen och genomförandet av planens intentioner kommer fortsatt dialog att behöva genomföras för att komma fram till vilka investeringar som bör prioriteras.
- Planens prioriterade bebyggelselägen och förhållningssättet att värna befintliga godsterminalers och anläggningars behov av utrymme vid bebyggelseutveckling kan innebära en målkonflikt som kommer att behöva hanteras i den kommande planeringen.

Ekonomiska frågor

- För att möta regionens matchningsutmaning är det viktigt att insatserna från olika aktörer samverkar för att åstadkomma bättre matchning mellan företagets behov och människors kompetens.
- För att minska trycket på offentlig ekonomi kan etappvis utbyggnad vara att föredra så att investeringar i möjligaste mån kan ske i takt med de ekonomiska förutsättningarna.
- Öka de framtida skatteintäkterna genom att främja samverkan för insatser som kan bidra till att fler blir självförsörjande.
- Det kommer att behövas betydande investeringar i den efterföljande planeringen, oavsett befolkningsutvecklingen. För att klara de ekonomiska åtaganden som följer av klimatomställningen, upprustningen och det uppdämda underhållsbehovet, finns det skäl för regionens aktörer att utarbeta en strategi för finansieringen. Detta för att investeringar med störst nytta för pengarna ska kunna prioriteras.

Uppföljning

Enligt miljöbalkens sjätte kapitel 11 § finns bestämmelser om att de miljökonsekvenser som uppmärksammas i konsekvensbeskrivningen följs upp.

Den regionala utvecklingsplanen, inklusive dess bilagor, kommer att följas upp kontinuerligt för att säkerställa dess relevans och effektivitet. En systematisk uppföljning av planens mål är viktigt för att kunna bedöma om utvecklingen i Stockholmsregionen sker i enlighet med de långsiktiga ambitionerna. Uppföljningen ska inte enbart fungera som ett kontrollinstrument, utan även utgöra en plattform för dialog, kunskapsutbyte och gemensamt lärande mellan aktörer. Genom att analysera resultat och trender skapas förutsättningar för att prioritera insatser och aktiviteter som ger störst effekt för regionens hållbara utveckling.

Planen gäller tills vidare, men dess aktualitet kommer att prövas minst en gång per mandatperiod. Denna prövning är central för att säkerställa att planen förblir relevant i förhållande till förändrade samhällsförutsättningar, nya politiska prioriteringar och framväxande utmaningar. På så sätt kan planen kontinuerligt anpassas och utvecklas för att möta regionens behov och mål.

Genom en strukturerad uppföljningsprocess och regelbunden aktualitetsprövning skapas en dynamisk styrmodell som främjar både långsiktighet med flexibilitet. Detta stärker möjligheterna att omsätta strategiska mål i praktisk handling och att säkerställa att Stockholmsregionen utvecklas i en riktning som är både hållbar och konkurrenskraftig.

Referenser

Länsstyrelsen. (2022). *Regional årlig uppföljning Stockholmslän 2022*.

Länsstyrelsen. (2024). *Luftkvaliteten i Stockholms län har blivit bättre*. Hämtat från <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/om-oss/pressrum/nyheter/nyheter---stockholm/2024-01-16-luftkvaliteten-i-stockholms-lan-har-blivit-bättre.html>

Länstyrelsen. (2023). Rapport 2023:24. *Åtgärdsprogram för kvävedioxid och partiklar i Stockholms län*.

Region Stockholm. (2021). *Folkhälsopolicy – God hälsa och minskade hälso-klyftor i befolkningen*.

Region Stockholm. (2017). *Miljöhälsorapport Stockholms län*.

Region Stockholm. (2020). *Trafikbuller i befolkningen: Exponering, utsatta grupper och besvär*.

Region Stockholm. (2021). *Miljöhälsorapport Stockholms län*.

Region Stockholm. (2022). *Kontrollstation 2022 – uppföljning av Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen*.

Region Stockholm. (2023). *Strukturanalyser. Inför ny RUF5*.

SMHI. (2015). *Framtidsklimat i Stockholms län – enligt RCP-scenarier*.

SMHI. (2022). *Nationella emissionsdatabasen*. Hämtat från <https://nationellaemissionsdatabasen.smhi.se/>

Statens geotekniska institut Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning Hämtat från MSB – Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen. (2016). *Strukturanalyser för Stockholms län och östra Mellansverige år 2050*.

VISS. (2023). *Vatteninformationssystem Sverige*. Hämtat från <https://viss.lansstyrelsen.se/>

Bilaga: Särskild sammanställning

Inledning

I samband med att en plan som omfattas av kravet på strategisk miljöbedömning antas, ska de ställningstaganden som gjorts i miljöbedömningen redovisas och motiveras i en särskild sammanställning enligt 6 kap. 16 § miljöbalken.

Sammanställningen ska enligt lagstiftningen beskriva:

1. Hur miljöaspekterna har integrerats i planen
2. Hur miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samråd har beaktats
3. Skälen till att planen har antagits i stället för de alternativ som varit föremål för övervägande
4. Vilka åtgärder som planeras för att övervaka och följa upp den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför

Denna sammanställning fokuserar särskilt på miljökonsekvenserna av planen och hur olika miljöaspekter har behandlats och hur de bör följas upp. Det innebär att de sociala och ekonomiska konsekvenserna inte får ett lika stort fokus, då miljöbalken inte ställer krav på att dessa behandlas i den särskilda sammanställningen.

Hur miljöaspekterna integrerats i planen

För en regional utvecklingsplan ska en strategisk miljöbedömning genomföras, i syfte att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. Region Stockholm har under planarbetets gång valt att utöka den strategiska miljöbedömningen till en hållbarhetsbedömning vilken även omfattar ekonomiska och sociala perspektiv. Hållbarhetsbedömningen har genomförts parallellt med, och delvis integrerat i, planprocessen.

Samråd om avgränsningen av den del som omfattar MKB:n beträffande innehåll, omfattning och detaljeringsgrad genomfördes med Länsstyrelsen i

Stockholms län under juni 2023. De miljöaspekter som bedömdes vara betydande och som har konsekvensbedömts är:

- Mark och vatten
- Naturmiljö och grönstruktur
- Kulturmiljö
- Hälsa och befolkning
- Klimat

Under planprocessen har löpande avstämningsmöten och arbetsmöten genomförts mellan projektgruppen för den regionala utvecklingsplanen och projektgruppen för hållbarhetsbedömningen. Den iterativa processen har resulterat i flera förändringar av planhandlingen och har integrerat hållbarhetsperspektiv i den regionala utvecklingsplanen. Planens miljöaspekter har även anpassats utifrån synpunkter inkomna under samråd och granskning från andra aktörer.

Hållbarhetsbedömningen uppfyller både plan- och bygglagens krav på tydlighet i redovisningen av planens innebörd och konsekvenser och miljöbalkens krav på innehåll i en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) enligt 6 kap. miljöbalken.

Hur synpunkter från samråd och granskning har beaktats

Arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsplan inleddes år 2022. Arbetet tog sin utgångspunkt i innehållet i den då gällande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUF5 2050.

Utgångspunkten har från planarbetets start varit att integrera samtliga hållbarhetsaspekter (miljö, social och ekonomisk hållbarhet) i planarbetet. I arbetet med att ta fram ett samrådsförslag anlätades konsultföretaget WSP för att genomföra en miljöbedömning av planförslaget som uppfyllde kraven i miljöbalken. Parallellt genomförde Region Stockholm ett internt arbete med att integrera hållbarhetsperspektiven (miljö, social och ekonomisk hållbarhet) från

sin samlade hållbarhetsstyrning i arbetet med att ta fram ett samrådsförslag. Dessa arbeten resulterade i en samlad konsekvensbedömning som utgjorde en bilaga till samrådsförslaget, både innehållandes resultatet av Region Stockholms interna arbete samt WSP:s arbete (se *Samlad Konsekvensbedömning Bilaga till samrådsförslag för ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen*).

Konsekvensbeskrivningen som upprättades för samrådhandlingen visade på risker för negativa konsekvenser för samtliga aspekter men även på styrkor kopplade till intentioner och ställningstaganden för aspekterna *Naturmiljö* och *Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön*.

Ändringar mellan samråd och granskning

Samrådsförslaget till ny regional utvecklingsplan var föremål för remiss under april till september 2024. Under samrådet framkom bland annat synpunkter på att planförslaget saknade ställningstaganden kopplat till kulturmiljö, blåstruktur, miljö kvalitetsnormer för vatten, risker samt riksintressen. Även stärkt beredskaps-perspektiv efterfrågades (se samrådsredogörelsen för utförligare samman-ställning). Vidare inkom önskemål om att de sociala och ekonomiska perspektiven skulle få ökad plats i analysen av planförslagets konsekvenser, varför WSP fick i uppdrag att genomföra en integrerad hållbarhetsbedömning för planförslagets granskningsversion.

Bedömningskriterier för den utökade hållbarhetsbedömningen valdes ut av WSP i samråd med medarbetare från Region Stockholm gällande de sociala och ekonomiska aspekterna. Förutom ovan nämnda synpunkter som inkom under samrådet och som utgjorde utgångspunkter för fortsatt arbete utvecklades granskningsversionen med en tydligare målstruktur i jämförelse med samråds-förslaget och kompletterades med två ytterligare bilagor, en som beskrev påverkan på riksintressen utifrån planförslaget och en ytterligare som beskrev långsiktiga behov för transportsystemet.

Utifrån de ändringar som genomfördes av planen efter samråd ändrades bedömningen för *Vatten och Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön* i övrigt från risk för negativa konsekvenser till positiva konsekvenser. För Klimatpåverkan bedömdes planen varken medföra positiva eller negativa konsekvenser.

Ändringar mellan granskning och antagande

Granskningshandlingen till ny regional utvecklingsplan var föremål för remiss under juni till oktober 2025. Under denna period tillkom ytterligare synpunkter och även dessa inspel har lett till justeringar i planhandlingen (se gransknings-utlåtandet för utförligare sammanställning). Förtydliganden om nationella- och internationella förutsättningar för Stockholmsregionen både i texter och kartor (främst inledande kapitel om styrkor samt mål 9–12) har gjorts. Fler hänvisningar till stödjande underlag har införts i planförslaget samt förtydliganden kring mål-konflikter har även utvecklats (ny text på sidan 16). Förtydliganden om hänsyn till riksintressen har även gjorts (sidan 46). Förtydliganden kring vatten och avlopp (både i mål och rumslig inriktning) har utförts. Planen har även kompletterats med fler begreppsförklaringar gällande exempelvis hälsofrämjande livsmiljöer och sårbara livsmiljöer/grupper samt tillgänglighetsperspektivet för olika grupper. I kapitlet "från ord till handling", har förtydliganden gällande Region Stockholms del i genomförandet utvecklats. Det har även gjorts mindre juste-ringar i bilagorna.

Ändringarna i planen har medfört mindre ändringar i hållbarhetskonsekvens-bedömningen i form av att resonemang i bedömningar justerats och ändrats. De ändringar som genomförts kopplar främst till sociala frågor som jämlikhet för olika grupper oavsett faktorer som kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ekonomisk status, med mera, arbetsrätt och målkonflikter med andra aspekter.

Skälen för att planen har antagits i stället för de alternativ som varit föremål för övervägande

Nollalternativet

Det alternativ till planförslaget som studerats är ett så kallat nollalternativ, det vill säga ett alternativ där en ny regional utvecklingsplan inte antas. Inom ramen för arbetet med den nya regionala utvecklingsplanen fick WSP i uppdrag att genomföra en ny strukturanalys som legat till grund för nollalternativet i miljöbe-dömningen och hållbarhetsbedömningen av samråds- och granskningsförslaget (Region Stockholm, 2023).

Nollalternativet beskriver en utveckling i Stockholmsregionen som följer kommunernas egna översiktsplaner och rådande trender utan styrning från en

regional utvecklingsplan. Utfallet liknar till stor del den aktuella planen men innebär större markanspråk, särskilt på jordbruks- och naturmark samt tätortsnära grönområden, och en lägre andel bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen vilket minskar resor med hållbara färdvägar. Till skillnad från planen saknas regional samordning kring dagvatten, VA, vattenförsörjning, blåstruktur och kulturmiljöer, vilket ger något större negativa konsekvenser för miljö och samhällsstruktur. Avsaknaden av en regional utvecklingsplan riskerar dessutom att försvaga mellankommunal samverkan och därmed regionens konkurrenskraft, eftersom planen är ett verktyg för samsyn, gemensamma prioriteringar och förmågan att driva gemensamma intressen.

Avfärdade alternativ

I framtagandet av både samråds- och granskningshandlingen har Region Stockholm lutat sig mot den bedömning som gjordes i den tidigare regionala utvecklingsplanen, RUFSS 2050, gällande övergripande principer för bebyggelsestrukturen. I arbetet med RUFSS 2050 genomfördes analysen *Strukturanalyser för Stockholms län och östra Mellansverige år 2050 – Konsekvenser av två strukturbilder år 2050. Underlag till samrådshandling* (Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, 2016). De övergripande strukturscenarierna och resonemangen om alternativ har bedömts fortsatt vara aktuella. I arbetet med den nya regionala utvecklingsplanen antas därför samma alternativ och resonemang kring avfärdade alternativ som vid RUFSS 2050. Motiv för den slutliga planen (RUFSS 2050) var att analyserna pekade på att den föreslagna rumsliga strukturen skapar goda förutsättningar för att upprätthålla och förstärka ett hållbart resande såväl inom som till och från regionen, samt för att öka möjligheten att utveckla hållbara livsmiljöer i alla länets kommuner, och för god hushållning med mark.

Hur planen avser att följas upp

Den regionala utvecklingsplanen med dess tillhörande bilagor kommer kontinuerligt att följas upp. Att kontinuerligt följa upp målen i den regionala utvecklingsplanen är avgörande för att säkerställa att utvecklingen i Stockholmsregionen rör sig i rätt riktning. Uppföljningen är tänkt att vara en grund för dialog, lärande och prioritering av insatser och aktiviteter.

Den nya regionala utvecklingsplanen gäller tills vidare men dess aktualitet kommer att prövas en gång per mandatperiod.

Information om att den regionala utvecklingsplanen antagits

Den särskilda sammanställningen tillsammans med den regionala utvecklingsplanen och dess bilagor ska göras tillgängliga för dem som deltagit i samrådet, granskningen och för andra aktörer som kan vara intresserade av resultatet. Planen, med bilagor, kommer därför att publiceras på Region Stockholms webbplats när handlingen har antagits. Antagandet av planen samt information om den särskilda sammanställningen kommer att informeras om via Region Stockholms webbplats.

Referenser

Region Stockholm. (2023). *Strukturanalyser inför ny RUFSS*.

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen. (2016). *Strukturanalyser för Stockholms län och östra Mellansverige år 2050 – konsekvenser av två strukturbilder år 2050*.

Region Stockholm

Regionledningskontoret

Box 30215, 104 25 Stockholm

Besöksadress:

Lindhagensgatan 98

Telefon: 08-123 100 00

registrator.rlk@regionstockholm.se

www.regionstockholm.se

Publicerad: Maj 2026

Hållbarhetsbedömningen är genomförd av WSP Sverige

Dnr: RS 2025-0760